

ELOFIZETES

HELYBEN:
Egy évre 24 korona.
Egy hónapra 2 korona.

VIDÉKEN:
Egy évre 28 korona.
Egy hónapra 2 k. 40 l.

HIRDETÉSEK:
6-hasábos petit sor egyszer 20 fillér,
minden következőnél 16 fillér.

Élykötés petit sora 40 fillér.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 357.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.
József főherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1911.

FŐSZERKESZTŐ:
STAUBER JÓZSEF

Szerda, július 12.

Mai számunk főbb közleményei:

- Ismét drágul a szivar.
- Arad nem kap honvédezedet.
- A pesti csoda.
- Az aradi pénztár ellentállása.
- Víz alatt a Neptun-uszoda.
- Egzotikus vendégek Budapesten.

A NAGY VITA,

amely ezer éve tart és ma sincs vége.

Arad, július 11.

Bizonyára nem erőszakoltan variáljuk a könyvcímét, amelyet Eötvös Károly adott egyik művéhez. A nagy vita a katonai kérdések fölött tart, ha nem több, legalább ezer esztendő óta. Mindig voltak, akik felzudultak, amikor véráldozatot követeltek a nemzetől, amikor munkára, kenyérkeresetre, a föld művelésére szükséges kezet fegyverforgatásra kényszerítették; akik jogtalanok mondták a sarcot és a pénzpazarlást, amelyet a hadviselésre való készség okozott. Ezeknek az embereknek mindig igazuk volt; de a fegyverkezés egyre tartott, a haderő egyre nőtt, a sarcok egyre kiterjedtebbek és súlyosabbak lettek. Oly kénzenfekvő volt már igen régóta a gondolat: ha egyik állam se fegyverkezik, akkor sehol se kell hadsereget tartani, az erőnek és a pénznek legjavát ilyen terméketlen célra pazarolni. S mégse volt állam, amely elkezdje. Ep ellenkezően: az öldöklést

egyre tökéletesebbé tették, a nemzetek hatalmi vágya egyre erősebb lett, az anyagi érdekek egyre erősebben fonnódtak háborukat mozgató kötelek és rugók szálaiba, s e miatt a katonai terhek és kötelezettségek egyre súlyosbodtak.

Nem ád időt a mesterségünk, hogy a történelemben végig visszatekintsünk az ellenzék elődeire, a kiknek nem sikerült a világ sorját megváltoztatni, a minthogy Justh Gyulának se sikerülhet. De ha csak arra emlékezünk vissza, a míg a memoriáink bírja: eszünkbe jutnak a véderő-viták, a katonai harcok, a melyek mindig a legtöbb tüzet adták a parlamenti vitákhoz. Kormányának mindig a legnehezebb, ellenzéknek a legkedvesebb ügye volt ez. Akármennyire elnyűttek a véradóról, a katonai Moloch-ról, a telhetetlen ágyukról és hadihajókról szóló körmondatok, mindig hatnak, mert a legközelebb találják meg az általános emberi felfogáshoz vezető utat. S a kormányzésekben és a többségszavazatokon ülők bizonyára ép úgy, talán szebben tudták volna mindazt elmondani, amit az ellenzék szónokai a lendület paripájára adtak; az ő számukra nem maradt és nem marad egyéb, mint a kényszerűség, a helyzet parancsoló szavának való engedelmesség, a világ rendjéhez való alkalmazkodás, amely hálátlan dolog, de az okosság sohase törheti be a fe-

jét az olyan falon, amelyen nem tud változtatni, rést vágni.

Holnap megindul, — nem, folytatódik a magyar parlamentben a véderő-vita. A kétéves szolgálat, a létszámemelés s a katonai költségek szaporítása lesz a téma, de az anyag ugyanaz, mint máskor. Khuen-Héderváry Károly kormányának sok nehézségen kellett átábalni, attól a ponttól kezdve, hogy többség, sőt párt nélkül a kormányzásra vállalkoztak, egész a bankjavaslatok megszavaztatásáig. Vajjon a véderő-vita nehezebb, magasabb akadály lesz az előbbieknél? Az obstrukció, amely eddig csak árny volt a Khuen-kormány mellett, most testet tud ölteni s erőt kap ahhoz, hogy a nehéz helyzetben levő kormánnyal és párttal komoly, döntő birokra keljen?

„A régi próféták meghaltak, az ujaknak pedig nem adnak a szavukra“, — mondja egy öreg aforizma. Semmit nem lehet bizonyosra tudni, bármennyire is amellet mutat a látszat, hogy a véderő-vita csak idő kérdése. De ha, izzó és a nyár alatt bizonyára kettősen fárasztó viták után, előre nem látható fordulatok mellett, megtogják szavazni a véderő-javaslatokat, s utána hasznosabb és hálásabb problémák tárgyalásához foghat a Ház: a vita csak pihen, a nagy vitának nincs vége. Rövidebb, vagy hosszabb idő múlva megint kiüt a parlamentben a katonai kérdések

Az Alföld veszedelme.

Irta: Szakács Andor.

Mi okozta a legutóbbi, nagy kiterjedésű alföldi földrengést és fog-e ismétlődni? Ez a kérdés szorongatja most minden ember lelkét, aki keresztül élte a szombat hajnali rémületet, vagy a magyar síkság sorsa iránt messzibről is érdeklődik. Ez a kérdés csüggeszti leginkább a kecskeméti közönséget, amely legsúlyosabban szenvedte meg a föld megrendülését és legközelebről hallotta a pusztulás angyalának szárnya suhogását.

A tudomány képviselőit megostromolják kérdésekkel. Ők általánosságban felelnek. Elmondják azt a hipotézist, amit a megismétlődő és fokozódó erejű alföldi földrengés okáról a tudomány fölállított. És igyekeznek megnyugtítani a közönséget, ám biztosat, föltétlen érvényű valóságot ők sem mondhatnak. Okoskodásuk ez: A föld roppant mélységeiben barlangüregek vannak, amelyeknek felső boltozata leomlik. A felső tömegek lezuhanása rázkódást okoz s ennek eredménye a föld felszínének megremegése. Vagy: az Alföld földrétegei még nem vették föl végzetes, szilárd elhelyezkedésüket. A rétegek helyreigazodása okoz belső földcsuszamlást, fönt is érezhető talajmozgást.

Igy van-e, vagy nincsen.

A holdat lefényképezhetjük, az álló csillagok, a bolygók távolságát megmérhetjük de a föld gyomrába leszállanunk, vagy csak lekémlelnünk is nem adatott. Amit tudunk a föld

belső életéből, elrejtett titkaiból, az jobbadán csak következtetés. Magának az alföldi földkéregnek egyes rétegeiről csak szórványosan van pozitív adatunk. Legfőljebb néhány száz méter mélységreire lefelé. Ez pedig tökéletesen megbízható, pontos, a föld nagyobb mélységeig terjedő geológiai térkép elkészítésére elégtelen.

De úgy hisszük, nem is kell Plutó regévilágába leszállanunk, hogy a nagy magyar síkságon észlelhető jelenlegi földtűnemények okát megtaláljuk, vagy megközelítsük. Ha behatóbban foglalkozunk az Alföld geográfiai és vízrajzi viszonyaival, ugyszólván a föld élettánál, egy olyan megfigyeltés kínálkozik, a minek valószínűségét a szaktudomány sem tagadhatja; csak ellenvetéseket tud fölhozni, de megdönteni nem képes.

Szülővárosom balsorsa megrendített és már a régebbi földindulások arra készítettek, hogy behatóbban érdeklődjem az Alföld talajviszonyai, az Alföld felső kérge alatt végbemenő elváltozások iránt. A tudomány megállapításai megtanítottak arra, hogy a síkság alatt csakugyan mélyreható változások mentek végbe, épen a legutóbbi időkben és ez alapon bárki megteheti azt az egybevetést, hogy amint ezek az elváltozások nagyobbodtak, oly mértékben növekedett az ismétlődő földrengések ereje is. Alkalmam volt tudományos körök fölfogását megismerni az Alföld ez élettani elváltozásairól. Van európai hírű szaktudós, aki tisztán tudományos alapon jutott arra a következtetésre, hogy ez alább ismertetett elváltozások és a gya-

kori földrengések közt összefüggés van. A földrengések okának megállapítása oly fontos érdek, a megfigyeltés annyira valószínű és szemben az eddig ismeretes hipotézisekkel, annyira empirikus, hogy hatása alól senki sem vonhatja ki magát és ma már ezen a nyomon szintén kutatnak magyar tudósok.

Ime tehát, úgy látszik e fölfogás szerint, hogy az alföldi földrengést valóban talajsüppedés okozza, de nem irtózatos mélységekben végbemenő üregbeomlások, vagy új réteghelyezkedések idézik elő, hanem a felső földkéreg lassu kiszáradása, megrepedése, alászállása és természet szerint a centrum felé való töredezése.

A felső földkéregnek ezt a megmozdulását pedig az idézi elő, hogy az eddig megvolt dinamikai erők és mennyiségek megváltoztak, megfogyatkoztak alatta és így elvesztette eddig kompozíciójának föltételeit s ennek következtében évezredek szilárdságát is. Csak a nehézkedés törvénye érvényesül, ha a felső vastag földkéreg természetszerűen alásülved, töredezik.

Az Alföldön földrengés évszázadok óta nem igen volt. A földrengés jelenlegi periódusa körülbelül egy évtized óta tart, amiből következik, hogy ugyanez idő alatt kellett végbemenni azoknak az elváltozásoknak az Alföld organikus életében, amelyek a felső földréteg kompozícióját megrendítették és a besüppedést szükségképpen maguk után vonták. Ezeket az

örök harca, a mely nem szünik meg soha, amig hadseregeket kell fenntartani, épkezláb emberekkel és milliárdokkal tömni, s amely még tovább tart, mint a vallási gyűlölködés póre, amelyekről a vajda könyve szólt.

Ismét drágul a szivar.

(A külföldi gyártmányok árfelemelése.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, július 11.

Nem kell megijedni, ezuttal ismét árfelemelésről van ugyan szó, de ez az árfelemelés már bennünket, szegény embereket, nem érint. Ez az árfelemelés csak a kiváltságosoknak szól, azoknak a boldog halandóknak, akiknek megadatott a mód arra, hogy Havana, Manila és Mexikói szivarok meg török és egyiptomi cigaretták képében fújják a levegőbe pénzüket.

Mi, akik a multkori dohánydrágulás óta a magyar, vagy legjobb esetben a hölgycigaretával a kapadomány nemes élvezetével tartunk, bizonyos kéjes gyönyörűséggel veszünk tudomást arról, hogy az Upmannok, a Henry-Clay-k, a Flor de Cubák, a Don Quijote de la Manchák, a la Comercio La Meridiánák, a Santiagos, a Flor de la Isabelák és az El Valle Nacionalák az Ottománok, a Nestor Gianaelisok, a Miriarlok, Fréres-ék, a Dimitrinok és a Le Khedivák világába is beleütött az istennyila Lukács László pénzügyminiszter ur ó kegyelmessége képében és július 15-től kezdve ezeknek a különleges gyártmányoknak az ára is osimboraszómódra emelkedik.

A Budapesti Közlöny mai száma közli a pénzügyminiszter hirdetését az eredeti külföldi dohánygyártmányok árfelemelése tárgyában. Az Upman szivarok közül a Non plus ultra 97 korona, Regalia Britanica 85 korona, a Preciosos 72 korona, a Media Regalia 66 korona lesz ezentul száz darabonként, a Henry Clay közül az ismertebb Alvas 122 korona, az Imperiales 90 korona, a Bouquets 76 korona, a Regalia Britanica Fina 85 korona lesz, míg a Flor de Cubák közül az Agnibas Imperiales 170 korona, az Imperiales 114 korona lesz ezentul. Ugyanilyen arányban drágulnak a többi, kevésbé ismert speciális szivarok is.

De térjünk át a cigarettákra, amely már érzékenyebben érinti a szegényebb publikumnak azt a részét is, amely török és egyiptomi

cigaretták élvezetében találja föl a mennyi gyönyörűséget. A török cigaretták közül az Ala 17, 13, 12, 11 és 10 korona százanként, a Ginkbek 11 és 10 korona.

A Gianacles-gyártmányok közül a King 16 korona, a Phenix 12 korona, a Lotus 11 korona, a Kiriazi fréres gyártmányok közül az Imperatore 17 korona a parafa végű klite 14 és az Iris 11 korona lesz, a Dimitrinok közül a Shephered's Holet 17 korona, a Pour les Princes 11 korona és a Luxor 11 korona, a Le Khedivák közül a Hours Concours 14 korona, a Figaró 12 korona, az Otiris 11 korona, a Chalmis et Comp. gyártmányai közül a Kheops 14 korona, a Ramses 12 korona és a Hyksos 11 korona lesz száz darabonként.

Ezek az árak július 15-én lépnek életbe a természetes, hogy a közönség épen úgy ki fogja fosztani addig a különlegességi trafikot, mint tette a multkor a közönséges trafikokkal.

Arad nem kap honvédezredet.

— Egy magasrangú honvédtiszt nyilatkozata. —

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, július 11.

Holnap kezdi meg a képviselőház a véderő javaslatok tárgyalását, a melyek elrendelik, hogy új honvédezredek állittassanak fel. Már a javaslat nyilvánosságra hozásakor megindult a tülekedés a városok között, hogy ki legyen a szerencsés, ki nyerje el az új ezredeket. A honvédelmi miniszteriumban megkezdődött a deputációzás, egyik város a másiknak adja a kilincset, s befolyásos férfiak, képviselők kíséretében jelennek meg a miniszter előtt a különböző városok vezetősége, s a legkülönbözőbb érvekkel, okokkal igyekeznek a minisztert megnyerni a maguk részére. Arad hiányzik a sorból. A város úgy látszik nem gondol arra, hogy ő is aspiráljon egy honvédezredre, holott épen Arad számtalan döntő érvet tudna felhozni a maga érdekében.

Az Aradi Közlöny munkatársa ma beszélgetést folytatott egy magasrangú honvéd-törzstiszttel, aki a nagyarányú reformokról a következőket mondotta:

Tudvalevő, hogy az új véderőtörvény, azaz inkább még csak javaslatnagyság és mélyreható reformokat tartalmaz minden fegyver-

nembeli katonaságra. Különösen a honvédegyalogságnál fog nagy változásokat előidézni. Az új törvényjavaslat értelmében több új honvédegyalozredet fognak felállítani. Ugyanis a jelenlegi négy zászlóaljából álló ezredek mindegyikéből egy-egy zászlóaljat elvesznek s osupa három zászlóaljas ezredeket alakítanak. Az így felszabadult egy-egy zászlóaljból, valamint a megalakítandó új zászlóaljból alkotják meg az új honvédegyalozredet, amelyeket természetesen az ország különböző városaiban helyeznek el. Ezzel egyidejűleg tervbe van véve magasabb honvéd katonai parancsnokságok megalkotása is.

A különböző városok máris nagy versengést fejtenek ki az új honvédezredek elnyerése érdekében, s minden eszközt megragadnak, minden befolyásukat latba teszik, megmozgatják összeköttetéseiket, csak hogy ez az akciójuk sikerre vezessen. Tudomásom szerint most dolgoznak a honvédelmi miniszteriumban a tervezeten, amellyel az ezredek elhelyezését állapítják, határozzák meg. Az én értesüléseim úgy szólnak, hogy Arad hiányzik erről a listáról, s a helyzet ezidőszerit úgy áll, hogy Arad nem fog kapni honvédezredet, ugyanakkor azonban elhatározott dolog, hogy Nagyvárad honvédegyalozredet fog kapni.

Egyéni a nyilatkozat, ebből nyilvánvaló, hogy Arad ismét a mellőzöttek szomorú sorába fog tartozni s minden azért, mert a város egykedvű nyugalomban, tétlenül vár, vár a jó szerencsére. Meri ha csak egy kissé elgondoljuk azt, hogy mit is jelent egy városra egy ezred katonaság, úgy rögtön szembeötlök az ezzel járó sok-sok előny, s rögtön érthetővé válik az a tülekedés, amelyet a városok folytatnak, persze Arad kivételével, az új ezredek elnyeréséért. Elképzelhető, hogy mily nagyot lendül egy város forgalma, gazdasági élete, amikor letelepül, a város állandó lakosává lesz mintegy 100—120 katonatiszt, hogy a legénységről, annak ellátásáról ne is beszéljünk.

De ezek mellett az előnyök mellett van még egy súlyos anyagi érv, mely azt bizonyítja, hogy Aradnak különösen nagy érdeke, hogy a honvédezredet megnyerje. Az új véderő javaslat rendelkezése szerint ugyanis a honvédség békeétszámát felemelik, úgy, hogy az új törvény életbelépésével minden század körülbelül kilencven emberből fog állani. Azonban az így megsaporodott honvédegyalogság

elváltozásokat pedig ismerjük és megnevezhetjük.

Az Alföld felső földkérgé alatt száz-négy-száz méternyi mélységben óriás artézi vízmedence terül el. Ez a vízmedence északkeleten a Vihorlát hegység lábánál, északon pedig a Mátánál kezdődik s az egész Alföldre kiterjed, le egészen délig a Fruskagóráig és a bánági hegyekig. Hogy ez a medence egészen összefüggő e vagy óriás földfalak több részre tagozták, ez még föl nem derített kérdés. Ugy látszik, a déli vidék artézi medencéje el van különítve a felső medencétől, amely a Tisza-Duna közére terjed, esetleg az egész most megrendült vidékre.

Ez az artézi medence szinte a mult század nyolevadás évéig rejtve volt. Mesterségesen nem nyitották meg. Mintegy husz esztendővel ezelőtt kezdték meg az Alföldön az artézi kutak, tömegesebb furását és a mélyvíz kezdetben irtózatossá erővel és bőséggel szökelt föl. Tíz évvel ezelőtt már tömérdek artézi kut ontotta a mélyvizet, úgy hogy már akkor a medence tartalmának csökkenését észlelték, vagyis azt, hogy az újra összegyűlt vízmennyiség nem tudta már pótolni az elvont vízmennyiséget. A miniszterium akkoriban le is irt a hatóságokhoz, hogy állapítsák meg a meglévő artézi kutak számát, új kutak engedélyezésében pedig ne legyenek bökkenők, mert máris a vízhiány apadását lehet észlelni. Sajnos, a miniszterium intelmének

semmi fogantatja sem lett. Derűre borura furtak új kutakat, nekiálltak magyar módra és mindenféle pocskolták a folyékony kincset. Sok helyütt például nemcsak a város egész vízszükségletét óriás artézi forrásokból táplálják, hanem a nagyobb vendéglők, a gyárak, kisebb ipari üzemek, sőt még tanyai földművesek is nyitottak maguknak artézi kutat. Ma már rengeteg mennyiségű kut szivattyuzza a vízmedence tartalmát. A tudomány, ámbár a hatóságok indolenciája miatt nagy nehézségekkel küzdött, annyit mégis megállapított, hogy az alföldi vízmedence kihasználása oly nagymértékűvé vált, hogy a víz felszökkenése ma már jóval kisebb, mint régebben volt.

Egy másik jelenség: az artézi vízzel egyidejűen mindenféle földgáz is tör elő a mélységből. Egyes tudósok éppen a gáz jelenlétének tulajdonítják, hogy a víz a föld felszínre, sőt még magasabbra is feltör. Azt hiszik, hogy a gáz: ósgáz, vagyis a föld mélyén végbement vegyi folyamat eredménye, a mely mély üregekben gyűlt össze és a föld belső repedésein át hat föl az artézi medencéig, a honnét aztán a megnyitott kútfőkön szökik a szabadba.

Víz és ósgáz tehát, mint fizikai mennyiség, mint dinamikai erő megoit, és élt a föld belsejében és mint fizikai, geológiai tényező érvényesült. De mióta ezek az erők, ezek a tényezők megosokkentek, természetesen, hogy a föld kebelében ma már jelentékeny mennyiségi hi-

ányoznak az eddig megoit kitöltő és feszítő erőknek. Elképzelhető továbbá, hogy a felső földkéreg, a mely így esetleg már nem is érintkezik mindenütt közvetlenül a vízzel, e miatt és más, alább említett ok közrehatása miatt is, lassan kiszáradni kezdett, úgy hogy a száradás mint harmadik okozó, szintén elváltozást idézhet elő.

Fölkerestem ma Szontágh Tamás m. kir. bányatanácsost, a Földtani Intézet helyettes-igazgatóját, a zseniális hidrografust, a kinek jeleztem föltevésemet. Az igazgató ur elcsodálkozott és a következőket mondotta (Közvétszem, mert nem köt fogadott diszkréción és mert ily fontos kérdésben az efféle dolgot nem lehet véka alá rejteti):

— Nagyon érdekes észrevezés — mondotta az igazgató ur. — Elmondhatom önnek, hogy Lóczy Lajos urral, mielőtt Kecskemétre utazott, hosszasan beszélgettünk a földrengésről. Én, akinek speciális studiuma a hidrográfia, fölhivtam a figyelmét arra, vajjon nem az alföldi artézi vízmedence kimerülése okozza-e a talajmozgást? Behatóan megvitattuk a kérdést. És csak az az ellenvetés merült, hogy a földrengést jelző készülékek mélyebben jeleztek a rengés epicentrumát, mint a milyen mélyen a medence fekszik. A fizikusok azt mondják, hogy a műszerek feljegyzése nem csal. El kell tehát fogadniok, hogy mélyebben végbementő változások idézték elő a földindulást.

részére szük lesz a mai laktanya, s így minden körülmények között új megfelelő helyiségről kell gondoskodni a honvédség részére. Illetékes körök már foglalkoztak ezzel a kérdéssel, s akkor szóba került az, hogy az árva-házat csatolják a mostani laktanyához, s azt alakitánék át megfelelőleg. Ez a terv azonban nagy nehézségekbe ütközik, különben is nagyon valószínűtlen, hogy a honvédelmi miniszter elfogadja azt a tervet, mert az árva-ház nem a legalkalmasabb laktanya céljaira. Így tehát előáll annak szüksége, hogy az Aradon állomásozó honvédség részére kényelmes és megfelelő laktanya épületet emeljenek. A városra hárul majd ez a kötelesség, amely egyúttal elég jó üzletet is jelent, mert a katonai hatóság meglehetősen nagy bért fizet, vagy fizetne a városnak a laktanyáért. Már most ha úgy is kell építeni új laktanyát, akkor már igen könnyen végrehajtható az is, hogy egy egész ezred részére megfelelő laktanya-épületeket építsen a város.

Aradvárosának a katonasággal eddig nem igen volt szerencséje. Csak egy közeli példára mutatunk rá: hosszú évek küzdelmes munkája után végre tüzérseget helyezett kilátásba a felsőbb katonai hatóság, de amikor arra került volna már a sor, hogy az ígéret, a megegyezés perfektuáltassék, a katonai hatóság lefujta az egész ügyet, s a tüzérseget más városba került. Nagyon valószínű, hogy most is hasonló sorsa fog jutni a város. A közeli nagyobb városok, akik idejekorán feleszméltek, erős akciót indítottak valószínűleg mind fognak kapni katonaságot.

TANÜGY.

(—) Felvétel a tanítókonviktusba. Az „Arad-vidéki Tanítóegyesület” Diákotthonában (konviktus) megüresedett helyekre jelentkezések az 1911—12 tanévre még folyó évi július hó 15 ig elfogadtatnak. A felvételért a Diákotthon főfelügyelő-bizottságához címzett írásban kell jelentkezni. A folyamodványhoz csatolandók: 1. ujraköltési bizonyítvány, 2. születési bizonyítvány, 3. orvosi bizonyítvány arról, hogy a gyermek ép és egészséges, v. gúl: 4. az utolsó évi iskolai bizonyítvány. A folyamodványban megemlítendő, hogy a gyermek melyik iskolába s hányadik osztályba fog járni. Részletes felvilágosítással Kovács Vince fb. elnök szolgál.

(—) Aradi iskolát. Ily című, vasárnap megjelent hírlapunkat akként igazítjuk helyre, hogy a tanfelügyelő jelenlétében nem a Weiser János-utcai, hanem a Hasszinger-utcai leányiskola III. osztályában találta ki nem elégitőnek a tanítás eredményét.

Bajok a bejelentő hivatalban.

— Hetekig heverő levelek. — Kevés a munkaidő. —

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, július 11

Kettőt bizonyíthatunk, ha úgy akarjuk, az alábbi igen egyszerű, mindennapos és egy pillanatra szürkésnek tetsző esettel. Napnál világosabban ki fog tűnni, hogy azoknak a városatyáknak volt igazuk, akik hosszú évek tapasztalataira hivatkozva azt vitattuk: nem lehet egyhuzamban hat óráig szellemi munkát tisztviselőtől követelni és csak a közigazgatás hátrányára lesz az egyhuzamos hivataloskodás. És épen ilyen világossá válik, ami már különben amugy is világos, hogy a közigazgatás szüli meg az emberek életében a legrettenetesebb tragédiákat. A rossz közigazgatás nem cselekszik egyebet mint egzisztenciákat tesz tönkre. Senkinek sem használ, csak mindenkinek árt.

Ma Greén Nándor főkapitány elrendelte, hogy a bejelentő hivatal tisztviselői kara délután is dolgozzék két órát, mert maga Kovács Antal rendőrhadnagy ismerte be, hogy a hivatal nem képes nyolctól kettőig az anyagát feldolgozni. Ebben a hivatalban az egyhuzamos munkaidő következtében a legsúlyosabb bajok, valóssággal szerencsétlenségek keletkeztek.

Tessék csak figyelemmel kísérni ezt a ma lebonyolított ügyet:

Győrből feladott egy ur akinek öt gyermeke van, egy levelet június nyolcadikán a következő tartalommal:

Igen tisztelt Uram!

Értesültem arról, hogy az Aradi nyomda részvénytársaságnál egy üzletvezetői állás megüresedett. Szeretnék erre az állásra ajánlkozni, de nem tudom kihez kell fordulni. Önt, mint régi barátomat kérem meg, igazítson utba, ha szükségesnek látja le is utazom Aradra. Kérem válaszoljon azonnal. Tisztelő hiva

X. Y.

Ez a levél a következő címzésű borítékban érkezett Aradra június hó kilencedikén:

Teller Kálmán

hirlapíró urnak

Arad.

A levelet a posta ma reggel, július tizenegyedikén délelőtt tíz órakor kézbesítette a

címzettnek. Harminckét nap után, szeretném látni, ki tud azonnal válaszolni? Egy öt gyermekes családapa törekszik egy állásba, utbagazítást kér egy embertől, aki neki ezt a szolgálatot a legnagyobb örömmel megtenné és mire megkapja a kérő levelet, az állás régen be van töltve.

A címzett négy év óta munkatársa az Aradi Közlönynek, melyről senki sem mondhatja, hogy nem Aradon jelenik meg, négy év óta lakik ugyan abban az utcában és majdnem ugyanabban a házban a hová a posta ma kézbesítette ezt a levelet.

Egy hónapig hevert a levél a városi bejelentő hivatalban.

A posta Greén főkapitány által személyesen megvizsgált hivatalos jegyzék szerint a levelet 1911. június 9 ikén küldte el a bejelentő hivatalnak, hogy írja rá a lakás címet. A bejelentő hivatal, Kovács Antal rendőrhadnagy hivatalfőnöknek Greén főkapitány előtt tett kijelentése szerint 1911. július 10-ikén, tehát tegnap küldte vissza a postának.

— E tarthatatlan állapot, ez türethetetlen rendszer — mondotta a főkapitány, kérem hadnagy urat mondja meg mi az oka ennek? Így nem maradhat tovább, mert a közönség jogosan zugolódik ellenünk.

— Kevés a tisztviselő a bejelentő hivatalban és kevés a munkaidő felelte a hivatalfőnök. Ezer levél hever most is elintézetlenül azért, mert az adóügyosztálynak sürgősen kellett a végrehajtáshoz a lakásaimék és azzal voltunk elfoglalva.

A főkapitány nyomban elrendelte, hogy a bejelentő hivatal délután is dolgozzék mindaddig, míg a hátralékot elnem pusztította.

Szell Ernő főfelügyelő postafőnök kijelentette, hogy már maga személyesen is eljárt a bejelentő hivatalban és kérte, küldjék vissza naponta a feldolgozott anyagot, de ezt nem teljesítették és ezért a posta nem is tudja mi történik a levelekkel.

Csodálatos azonban mégis, hogy egy olyan hirlapíró levelet, aki négy év óta dolgozik egy szerkesztőségben, a posta nem tudja kézbesíteni.

Ha a városi hatóság egyik legfontosabb szerve maga kénytelen beismerni, hogy mai szervezetében és munkabeosztásával képtelen a közönséget úgy kiszolgálni, hogy az érezze és tudja mit jelent Arad városában lakni, akkor e fölött érdemes legalább is — gondolkodni.

Én, kérem, nem vagyok fizikus, nem vitatkozom, de azért én is tovább foglalkozom a kérdés kutatásával.

— Hogy állapítják meg a műszerek följegyzése alapján a földrengés fészkek mélységét? — kérdeztem.

— Átszámítással.

De ez még mindig nem dönti meg ezt a föltevést, mert elvégre annyi kétségtelen, pozitív valóság, hogy az Alföld organizmusában ez a változás végbement. Nem is oly jelentéktelen, hogy dinamikai hatása kizártnak volna tekinthető. Hogy pedig ez az elváltozás, hol és minő hatásban nyilvánul meg, hát ezt megint nem tudjuk megmondani. Elvégre a vízzei együtt kiörő földgáz csakugyan nagyobb mélységekből jön, talán itt van az összefüggés.

Szontágh dr. azután megmutogatta nekem az artézi vízmedencére vonatkozó térképeket és adatgyűjteményeket. Elmondotta, hogy bármily nagy igyekezettel iparkodtak is rajta, hogy például csak az artézi kutak számát megállapítsák, igyekezettük esődt mondott a közigazgatási eljárás bézagosságán. Annyit tudnak, hogy több mint kétezer artézi kut van az Alföldön, de igen valószínű, hogy számuk sokkal nagyobb. Borsodból például azt jelentették, hogy ott egyáltalán nincs artézi kut, holott geológusok maguk már akkor több kutat tudtak ottan. Hogy mekkora a vízmennyiség, ami

a kutakon a medencéből évente eltávozik, ezt még megközelítően sem tudták megállapítani, olyan nagy nehézségek akadályozták meg itt a tudomány munkáját. Pedig bizony a dolog fontossága megérdemelte volna mindenkinek a buzgó közreműködését.

Szontágh dr. kijelentette, hogy az artézi vízmedence beható tanulmányozása és kimélése érdekében sürgős előterjesztést tesz a minisztériumnak.

Azután elbeszélgettünk. Hogy miért is nem lehet egy ilyen fontos kérdésben Magyarországon eredményt elérni, hogy miért nem küldenek szét esetleg ideiglenesen alkalmazott szakértő fiatalembereket, akik középponti irányítás mellett járásról-járára a kutakat összeírják és a geológiai fölvételeket elkészítik.

Beszéltünk az Alföld fokozatos kiszáradásáról is. Erről a kérdéstről nemcsak Szontágh dr.-ral, hanem más hozzáértő emberrel is volt alkalmam beszélni. A következő szomorúan szenzációs dolgokat mondhatom el egybevetett véleményük alapján:

A Tisza-szabályozás elhibázott volta, ugyszintén a Vaskapu megnyitása valósságos szerencsétlenség volt az Alföldre nézve. A Vaskapu az ország természetes vízduzzasztója volt. Megnyitásával az alföldi termő síkság talajnedvessége nagy mértékben lezárt. Ugyanilyen hatást idézett elő a Tisza-szabályozás is. Ugyszintén a nagy lápvídek kiszáritása. És

vajon mit ért például az Ecsedi láp kiszáritása? A föld alatt a tőzegrétegek égése egyre tart. Bizonyos idő múlva hamu lesz az egész láp. Elszikkedik, értéktelenné válik. A Tisza-szabályozás olyan helytelen volt, hogy sok helyütt a víz szintje magasabb, mint a körülfekvő vidéké. Mi lesz, ha a Tisza egyszer megint rakoncátlanná válik? Nem vettek figyelembe semmiféle hidrográfiai szempontot, úgy hogy nemcsak az Alföld vált szárazzá, hanem általában az egész országban az összes források víze apadóban van.

— De hiszen, ha mindez így van, a Vaskaput újra vissza kellene falaznunk — jegyezttem meg egy kiváló tudósunk előtt. Ezt a választ kaptam:

— Hát azt nem tessék meg, pedig semmi hasznunk sem volt megnyitásából, csak lassan növekvő igen nagy kárunk.

Ime tehát a földrengés okához legalább is közel járunk. Mikor a tudomány maga is csak föltevésekkel dolgozik, erre a tudomány által szintén megerősített tapasztalati valósságra nem mondhatja azt: elvettem. Annál kevésbbé, mert nem foglalkozott vele eleget. Jó törekvése megtört a magyar közömbösségen, a hatóságok passzív rezisztenciáján. Érték az alföldi mélység kristályvize magában is. Természetadta kincs, a mellyel botorul és talán épen ez által végzetes következményeket földidézve visszaélünk. A visszaélés belevág nemzeti közvagyo-

Kecskemét újra épül.

— A király százer koronás adománya
— Az ország részvéte. —

Távirati tudósítás.

Kecskemét, július 11.

Ő felsége kabinetirodájától a belügyminiszterium vezetésével megbízott Khuen gróf miniszterelnök a következő táviratot kapta:

Ő császári és apostoli királyi felsége a földrengés által károsult kecskeméti lakosok részére legmagasabb magánpénztárából százezer koronát legkegyelmesebben adományozni méltóztatott. Kabinet iroda.

Részvétükkel és segítségükkel ma mártóben fölkeresték a katasztrófától sújtott Kecskemét város polgármesterét, Kada Eleket. A többi közt táviratban kondoleált Pest vármegye közönsége nevében Fazekas Ágost alispán, Dessewffy Arisztid és Félégyháza városa nevében Molnár Béla dr. polgármester. Az utóbbi ma délelőtt személyesen is megjelent a városházán és azt az emberbaráti ajánlatot tette, hogy a hajléktalanná vált kecskeméti polgárságnak a félegyháziak szívesen adnak éjjeli szállást. Ezt a vendégszeretetet, hír szerint, nagyon sokan igénybe veszik. Az első pénzbeli adományt ma kapta meg Kada polgármester: a humanitásáról ismert Halmos Izor budapesti háztulajdonos küldött száz koronát Kecskemét szegényei számára.

(A mentési akció)

A segítséget — munkaerő alakjában, ami a legsürgősebb — fölajánlotta a budapesti építőipari szakiskola, amely a növendékeit bocsátja a város rendelkezésére. Azonkívül újabb segítség érkezett a szükséges bontó munka elvégzésére, a belügyminiszter közbenjárására ugyanis ma reggel ismét három század utaszkatona jött a városba. A pionerek elsősorban a gőzmalom végigrepedt kéményét távolítják el, még pedig dinamitrobbantással.

A város tanácsa megbizta Janszky Béla műépítőt, a város szép új palotájának tervezőjét, hogy dolgozzon ki új építésszabályrendeletet amely már tekintettel legyen az esetleg megismétlődő földrengésre is. Kada polgármester azt a kérést intézte Héderváry Károly grófhhoz, hogy rendeljen anyai állami műszaki tisztvi-

nunkba, országunk, a magyarok sorsára, virágzó magyar városaink biztonságába. Életünk, száz meg százézernyi magyar életének, úgy szólván a nemzet törzsének épségébe.

Most láthatja mindenki, a tudománynak mekkora köze van a való életnek. Az ismereteknek a reális érdekekhez. Hiszen ma, a veszedelem idején, a földköstölők a fölszólaltak és megrémült lelkek orákulumai, valószínű prófétái lettek. Meg kell végre érteni, hogy a nemzeti tevékenység organikus rendet követel, nem nélkülözheti a tudomány messze világító fáklyáját. Nem vaktában kell mennünk, mintha még mindig Ázsiában volnánk. A nemzeti munkát vezesse a tudomány. Így válik maga a tudománymívelés is nemzeti, magyarrá, mindnyájunk kincsévé és boldogulásává.

A mit hibásan tettünk, talán még helyrehozhatjuk. Hiszen úgy látszik, éppen az a vigasztaló, gyönyörű mozzanat, hogy még lehet segíteni, meg lehet gátolni az Alföld további pusztulását, ha a tudomány utmutatása szerint a rombolást megszüntetjük, vagy legalább is korlátozzuk. Edes már maga a hit, hogy nem elkerülhetetlen fátum nehezedik reánk: a magyar föld csak megremegett, csak felnyögött, hogy a magyar így el tudja szívni a nedvét, az erejét, a lelkét.

Ez az Isten áldotta föld buja volt, erdős és füves és bővizű paradicsom.

selőt Kecskemétre, amennyit másutt nélkülözhet, mert az összes házak átvizsgálása rengeteg munkával jár. Érdekes, hogy egy angol építő vállalat képviselője azt az ajánlatot tette ma a polgármesternek, hogy a lebontandó házak helyett olyanokat állíttat, amelyek elbirják még a pénteknél nagyobb földrengést is. A városi tanács utasította, hogy tegyen fix ajánlatot a népiskolák és a Cigányváros fölépítésére s majd akkor tárgyalni fognak róla.

Ma ide érkezett Réthly Antal dr. földrengési szaktudós, aki a meteorológiai intézet részéről hetekig folytat itt kutatást. Erre való tekintettel a városi tanács felhívást intézett a lakossághoz, hogy a temetőben ne bolygassa meg az elhajlott és kidőlt sírköveket és kereszteteket, mert elhajlásuk iránya és mértéke is hasznos adat a legutóbbi földrengés tanulmányozásában.

A péntek éjjeli földindulás utóhangjai még nem szüntek meg. Tegnap este 6 óra 50 perckor és az elmúlt éjjel 1 óra 10 perckor éreztek gyöngye földrengéseket, hajnali fél 3 órakor pedig morgás hallatszott a föld mélyéből.

(Fehér napok.)

A lakosság rémülete már csökkent s lassan lassan megnyugosznak az emberek. A múlt éjjel már senki sem aludt a köztereken. A legtöbben a házak udvarán állított sátorban aludtak, de sokan már repedezett falu szobáikban is visszamerészkedtek.

A város lakosságának magatartása mintaszerű. A mi hasonló veszedelmek idején szinte példátlanul mondható, mióta a földrengés történt, az egész városban *semmiféle bűncselekmény sem fordult elő*. Rablásnak, fosztogatásnak még csak a kísérlete se történt sehol. Papp György dr. rendőrfőkapitány kijelentette, hogy a katasztrófa óta a rendőrségnek *fehér napjai vannak*: Kecskeméten azóta *semmi büntetés, még csak kihágás sem történt*.

(A kormány Kecskemétért.)

Budapestről jelentik: A kormány tagjai ma délelőtt tíz órakor a miniszterelnöki palotában Héderváry gróf elnöklésével minisztertanácsra ültek össze, mely kizáróan folyó ügyekkel foglalkozott. A jegyzőkönyvet Skerlecz Iván báró miniszteri tanácsos írta. A tanácskozás elején a miniszterelnök, a ki közvetlenül a minisztertanács előtt fogadta a Kecskemétről visszaérkezett Némethy Károly belügyi

Öshazánkból, Ázsiából el kellett jönnünk, mert fegyveres ellenségnek nagyobb veszedelem is kergetett, kiszáradtak a mérhetetlen termő síkságok, homokpusztává lettek a tulipánvirágos mezők, földrengések fészkevé, romsivataggá váltak. Földrajzi kutatók egész eltemetett városokat, országokat találnak a homoksivatag szürke szemfedője alatt. Ősainak látó lélekkel kerestek új hazát. Vízet és fűvet kívántak. Nedvességet és termékenységet. És mert itt bőven megtalálták, az Alföld kövér földjére szállottak.

Igy megvultunk ezer esztendőn át. Az újkor rablókeze kifosztotta ezt a természetáldotta földet. Nincsenek erdők a síkon (a Nyírségen, ha csak azt vesszük, mindössze egy pár nyírerdő ha akad) alig van hal a folyóvizekben, a Tisza mérhetetlen halbősége már csak legenda. Kiszáradt maga az Alföld és repedezik és inog. Feldübbögő szóval, elszitt testét megrázva figyelmeztet az Alföld, hogy ő is az élők életét éli és ha nem respektáljuk törvényeit, önmagunk ellen vétünk legnagyobbat. Kiszáradó, behorpadó földön nem biztos maga az élet sem.

Az országos riadalom, a fenyegető veszedelem, amelynek ma még inkább csak a morgását és füstjét tapasztaltuk, munkára serkenthet tudományt, kormányt, közönséget egyaránt és ha mindenki megteszi kötelességét, akkor a magyar Alföld megmarad annak, ami ezer éven át volt, edes és szelíd, rendíthetetlen hűségű anyaföldüaknek.

államtitkárnak részletes jelentését a hely színén tett észleleteiről, behatóan informálta miniszter-társait azokról a károkról, melyeket a földrengés Kecskeméten okozott s vázolta az ottani helyzetet és a szükségesnek mutató intézkedéseket. Ez intézkedések között, minthogy az egyes károsultak segítése tekintetében ma még hozzávetőleges tájékozás is alig lehetséges, első helyen áll a megrongált épületek helyreállítására szolgáló megfelelő munkaerőnek a biztosítása. Kecskeméten ugyanis ezen a ponton merültek föl az első nehézségek, a mennyiben a sok ezer megrongált ház tatarozására az illető háztulajdonosok tömegesen és türelmetlen igyekeztek munkaerőt szerezni, a mely kereslettel szemben a munkabér, mint a hogy az ilyen rendkívüli körülmények közt történni szokott, hihetetlen magasságra szökött föl. A minisztertanács a miniszterelnök előterjesztésére késznek nyilatkozott a Kecskeméten tapasztalható munkahiány pótlására minden lehető eszközt alkalmazni és szükség esetén munkaerők közvetítése által is a veszélyeztetett épületek rendbehozatalát a maga hatáskörében minden lehetséges módon előmozdítani. A minisztertanács déli egy órakor ért véget.

Kecskemétről jelentik: Héderváry gróf miniszterelnök hétfőn délelőtt személyesen telefon útján fejezte ki a maga és a kormány nevében részvétét a Kecskemét városát ért szerencsétlenségen és biztosította a város közönségét, hogy a kormány a maga részéről mindent elkövet a lakosság segítségére.

(Kecskemét és a képviselőház.)

Budapestről jelentik: A képviselőház holnapi ülésén a képviselőház is foglalkozni fog Kecskemét városának pusztulásával. A város megkérte két képviselőjét, Hock János és Horváth Mihály dr.-t, hogy hivatalosan is jelentésük be a Háznak Kecskemét katasztrófáját. A szomorú tisztre Hock János vállalkozott, a ki a holnapi ülésén a napirend előtt fog felszólalni s egyúttal kérni fogja a kormányt, hogy a nyomorúság enyhítésére sürgős segítséget küldjön. Az ülés végén Szmracsányi György fog interpellálni ugyancsak Kecskemét katasztrófája dolgában.

(Nagykőrös nyugodt.)

Nagykőrös város lakosságának nyugalma a kiállott izgalmak után már visszatért. A polgármester munkások hiányában műszaki katonaság kirendelését kérte a veszedelmesen megrongált kémények és tűzfalak helyreállítása végett. A rendőrség a városi mérnök vezetésével sorra vizsgálja az összes épületeket, hogy minden elmozdult falat vagy másféle házrészlet lebontsanak. Szombaton reggel óta újabb földrengés Nagykőrösön nem volt. A város egyébként megközelítően sem szenvedett akkora kárt, mint Kecskemét.

(Országos részvét.)

Kecskemétről jelentik: A magyarországi szimbolikus nagypáholy 500 koronát juttatott Kada Elek kecskeméti polgármesterhez a földrengés károsultjainak felségélyezésére. Nagyvárad város polgármestere a törvényhatóság osztrótki közgyűlésén javasolni fogja, hogy a város 2000 koronát küldjön a kecskeméti földrengés károsultjainak. Pozsony város tanácsának mai üléséből kifolyólag Broly Tivadar polgármester megleghangu részvétviratot küldött Kecskemét város tanácsának.

Viz alatt a Neptun-uszoda

— Tutajok karambolja. —

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, július 11.

A Maros vizállása emelkedett, megelégnék a tutaj usztatás és ezzel kapcsolatosan már holt bizonyosra lehetett volna előre mondani, hogy a Neptun fürdővel ismét bajok lesznek. Neki megy egy kötés talp és a rozoga tákolmány recseg-ropog, majd pedig a víz alá süllyed. Tavaly egy júliusi éjszaka került veszedelmes érintkezésbe a Zámboi uszató fuvarosokkal, most pedig fényes nappal déli tizenkét órakor kapta a kegyelem döfést a bordáiba. Előre billenve, félig a víz alá merülve várja feltámadását a kicserélésre, mert a sok megpróbáltatás az ő fa alkatrészeitől is bebizonyította, hogy minden mulandó. Ugy a női, mint a férfi uszodában a szerencsétlenség idején voltak fürdőzők, akiknek azonban ijedségen kívül bajuk nem történt.

Déli tizenkét órakor *Hauszler* Benjamin makói fakereskedő hat tutaja ereszkedett a Károlyi Gyula hid felé. Mint minden alkalommal úgy most is a folyó jobbpartja felé tartottak a tutajosok, mert a kanyarodónál, ott ahol a regatta háza áll, a víz a legsebesebb folyású és így könnyebb az előrejutás. A hatodik kötés volt legjobban megrakva és a kanyarnál ez a tutaj nekivágódott az előtte uszónak, amelyen *Sztáncs* Stéfán kormányos, továbbá *Duma* Damaszi és *Stéfán* Vazul evezősök tartózkodtak. A legnagyobb erőfeszítés mellett sem sikerült a talpat a folyam közepére bevinni és ezért feltartóztatlanul beleütődött a tutaj az uszodának abba a részébe, mely a pénztár helyiséggel szemközt a Marosra néz.

Az összeütközés következtében azonban nem a karamból helyén keletkezett a baj. Az uszoda hátsó része sértetlen maradt, de a tutaj megemelte és ez által a pénztár alatt fekvő, fából készült és már valószínűleg rozszant, ponton léket kapott. Ez a pontom keresztben fekszik a vizen és a legnagyobb terhet viseli. Mikor a tavalyi katasztrófa után ezt a helyet megvizsgálták kitűnt, hogy tetemesen túl volt terhelve a hajó teherviselő képessége. Most, hogy ugyszólván az egész uszoda teljes súlyát összpontosult a léket kapott ponton igen gyorsan megtelt vízzel és süllyedni kezdett.

A fürdőző közönség körében érthető pánik keletkezett, mert belülről a veszedelem sokkal nagyobbak látszott mint a mekkora az a valóságban volt. A fagerendák és a kabinok recsegése ropogása azt az érzetet keltette, hogy néhány pillanat alatt elsüllyed az egész fürdő és ezt a hiedelmet megerősítette a jobbpartra néző kabinokba betóduló víz is.

A tükrökben egy-két fürdőző tartózkodott az alámérlés kezdetekor és *Szuhanek* uszómester figyelmeztetése elég jókor érte a vendégeket, úgy hogy valamennyien kiséthettek a férfi uszoda hátulsó ajtajához, ahonnan az uszómester csónakon szállította őket a partra. A legtöbben azonban az öltözőkben hagyták ruháikat és amikor *Greén* Nándor főkapitány és *Hoffmann* Győző ügyeletes rendőrhadnagy megjelentek a helyszínen már csak az volt a teendő, hogy a kabinokat átkutassák vajjon nem maradt-e ben valaki? *Hoffmann* rendőrhadnagy sorba járt minden fülkét és az ott maradt ruhadarabok is csakhamar tulajdonosaikhoz kerültek.

A női uszodában fél egy óra tájban már csak két urhölgyet és néhány gyermeket talált a baleset és ezek partra kerülésében a már előbb szárazra került férfiak segítettek. Auszterweil *László* dr.-né kisleánykáját már csak az uszoda tetején át tudta *Greiner* banktisztviselő a szá-

badba juttatni, mert a kijáratot teljesen elállotta a víz. A pénztárosnő csak akkor vette észre a bajt mikor a víz behatolt a fülkéjébe és felemelte a széket, amelyen ült. Elájult és a parton összegyűlt nagy tömeg közül rohantak többen, hogy kimentessék. A parton csakhamar magához tért és leült a lejárathoz, hogy szemmel tarthassa a pénztárt, nehogy onnan valami elveszzen.

Érdekes, hogy még egy jó negyed órával az összeütközés után is érkeztek fürdővendégek az uszodába és ezeket minden fennakadás nélkül be is eresztették, mert a személyzetnek még fogalma sem volt arról, hogy a fürdő süllyedőben van. *Posgay* István dr. főorvos és *Velcsov* Géza dr. ügyvéd teljes nyugalommal készültek a fürdőzéshez, levetköztek sőt napfürdőt is vettek. Akkor lettek figyelmesek a bajra, mikor a női uszodából hangos kiabálás hatolt át hozzájuk.

Az uszómester rohant te és úgy szólította fel a hölgyeket, hogy a tükörbe ne menjenek többé, hanem gyorsan felöltözve hagyják el a fürdőt. A hölgyek ekkor azonban már tudták, hogy baj van, mert észrevették, hogy a női uszoda egyik sarkában berendezett konyha tűzhelyéről a lábasok lefordultak. Az összeütközésnek az egyik felügyelő részére készült ebéd volt, tehát az egyetlen komoly áldozata. Az asszony hangos kiabálással adott kifejezést miatti fájdalmának és a parton állóknak könyörgött, hogy fogják ki a tep-sijét, míg alá nem merül. Legalább a benne lévő turós bélest akarta a jó asszony biztonságban tudni.

A néző közönség azonban inkább humoros oldaláról tekintette a dolgot és igen jól mulatott az „uszoda töröttéken“, akik közül néhány igen eredeti kosztümben kerültek a szárazra. Így például egyik igen tiszteletré méltó és népszerű törvényhatósági bizottsági tag a nagy sietésben minden ruhadarabjáról megfekedezve csupán fehér gallérját öltötte fel, míg egyik felsőbb iskolai professzor ez alkalommal is szórakozott volt és cylinderén továbbá sétapálcáján kívül egyebet nem hozott magával a partra.

Az uszómester által csónakon kiszállított fürdővendégek a parton talált ismerőseiket arra kérték, hogy gondoskodjanak ruháiról és többen kaptak is hazulról száraz öltönyt. Erre azonban nem volt szükség, mert *Hoffmann* rendőrhadnagy mindenkinek megmentette ruháit.

Az uszoda bajbajutásának csakhamar híre terjedt és igen sok kíváncsi járt naphosszat a Maros parton, szemlélve az ácsok munkáját, akik még a délután folyamán hozzáfogtak a helyreállításához.

A rendőrség a délután folyamán előállította a bajt okozó tutajosokat, akik az összeütközés után nem törődve az uszodával, gyorsan tovább eveztek és csak a csállai erdőnélnél kötöttek ki.

Vidék Gusztáv rendőrtiszt hallgatta ki őket és valamennyien a víz sodrát okozták, sőt még nekik áll feljebb és a maguk kára fellett siránkoznak. Az összeütközés alkalmával ugyanis a tutaj teljesen szétszakadt és a rajta lévő farakomány, továbbá a tutajosok holmija a vízbe esett.

Az *Aradi Közlöny* tudósítója felkereste *Finta* Jánost, a folyammérnöki hivatal vezető főmérnökét. A múlt esztendőben ugyanis az uszoda megsérülése alkalmával *Rank* Rezső miniszteri osztálytanácsos, a folyammérnöki hivatal vezetője ama véleményének adott ki fejezést, hogy az uszodát nem szabad többé a folyamnak ebbe a veszedelmes kanyarodásába elhelyezni, ahol most van.

Finta főmérnök is kijelentette most tudósítónk előtt, hogy teljességében osztozik elődje felfogásában és jövő évre nem is engedí meg, hogy a Maros jobb partján állítsák fel az uszodát, mert ez be nem látható felelősséget hárít a rendőrkapitányra, aki az engedélyt megadta.

Az igaz, hogy tizenhét esztendeig nem volt baj, de most már két ízben egymás után történt szerencsétlenség, ami kötelességévé teszi az áthelyezést. Különbö is el van határozva már régóta, hogy amikor a folyamszabályozással eljutnak a kanyarodóig, akkor onnan el kell helyezni mindent. Az igaz, hogy a balparton felállított uszodát a közönség nehezen és költséggel közelíthetné csak meg, de a szerencsétlenségek elkerülése céljából inkább választandó ez a megoldás, mintsem, hogy emberélettel fizesse meg a közönség kényét.

Egzotikus vendégek Budapesten.

— A sziámi trónörökös a tőzsdén. —

Távirati tudósítás.

Budapest, július 11.

Exotikus fejedelmi vendége volt ma a fővárosnak: *Chacrabongs* ő fensége a sziámi trónörökös. Sziám jövendő királya most nyári vakáción beutazza egész Európát. Egy napja van Budapesten, még egy napig marad itt. A Hungária hotelben lakik, már meg nézett minden nevezetességet, délután kirándult a Margitszigetre, a Svábhegyre, holnap pedig elutazik Bécsbe, onnan Berlinbe, Párisba, majd Londonba és azután vissza a szent elefántok közé, Sziámba.

Ő fensége alacsony, huszonöt-harminc esztendősnak látszó, japános arcmetésű, élénken barna, feketebajuszu, fiatalember. A híres *Csulalongkorn* királynak ő a második fia. A mostani király *Magrihabub* és ő csak abban az esetben öröklí a trónt, ha — ami nem nagyon valószínű — fivére nem hagy hátra utódot, *Chacrabongs* a szintén sziámi, *Amaratta* herceg kíséretében utazik. Budapesten *Kánitz* Vilmos, a sziámi konzul kalauzolta.

Az egzotikus vendégek ma meglátogatták a budapesti börtönt, amelynek kapujában *Somorjai* tőzsdetitkár fogadta az illusztris vendégeket. *Chacrabongs* herceg ijedten tette át elefáncsont botját a jobb kezéből a balkarjára és mosolyogva szoritott kezét a titkárral. A folyosón át a gabonatőzsde terembe mentek, amely ezuttal majd egészen üres volt. A titkár megkérdezte a herceget, hogy beakar-e menni az értéktőzsde termébe, vagy a karzatról akarja-e végignézni az üzletet.

— Oh, feltétlenül be akarok menni! — szolt a trónörökös. Nagyon érdekel.

Az értéktőzsde terme ebben az időben rendkívül élénk. A déli tőzsde üzletét egy teremben bonyolítják le: balkéz felől a gabonások, jobbról az értéktőzsde emberei. Az izgatottan elfoglalt és üzleteikbe mélyedt, hangosan toporzékoló csoportok között mosolyogva ment a panamakalapos, kék zakkóba öltözött kis trónörökös. A titkár először az értéktőzsdei részen kalauzolta végig *Chacrabongs*ot, aki érdeklődve nézett maga körül. Egy-egy csoport hirtelen elhallgatott. Elhangzott néhány éljen is.

A trónörökös felment a karzatra is és onnan nézte a lent hangosan zajló, felülről még színesebb és még változatosabb tőzsdei életet. A tőzsde tanácstermében *Simon* József üdvözölte francia beszéddel a herceget.

A pesti csoda.

— Az Aréna-uti utcabemlítés oka. —

Távíratilag tudósítás.

Budapest, jul. 11.

Budapest népe a legizgalmasabb érdeklődéssel állja körül a tátongó csudát, ami mint valami mesebeli szörnyűség nyílt föl tegnap az Aréna-ut és Szondy-utca kereszteződésénél. Az eset valóban csodálatosnak látszik. Jön az Aréna-utról egy teherkocsi Husz Mór fakeskedő hatalmas társzekere. Teher tizenegy métermázsza vágott fa rajta. Azután három ember, Kopa Vazul kocsis, mellette Englaender Adolf pénzbeszedő és a rakás tetején Broxer Lajos napszámos. A kocsi befordul a Szondy-utcaba és abban a pillanatban eltűnik a föld színéről. És eltűnik a föld színe is. Jönnek a tűzoltók, mérnökök, előjáróság, fővárosi hatóság, vízmű-, gáz- és villanymérnökök. Kimentik a szerencsétlen embereket, kihalásszák a mélyből a két lovat, elzárják a gázt, a villanyt, mert a kigyófészek, ami keresztül-kasul szeli egymást a mélységben, a gáz és villany egy egész városrészt képes rombadönteni.

Megtörténik a mentő-akció, de itt maradt a csoda, a probléma, hogy lehetett a bemlítés ily mélységű?... És hova lett a föld, a földtömeg, amely oly mélységben és szélességben tűnt el, mint egy kisebb fajta táncterem? A szakértői bizottság mára elosztotta a csodát. Megállapította, hogy nem a földrengés dolgozott, a mélyben egyszerűbb erők pusztítottak. A főgyűjtő-csatorna lyukadt ki valahol és alámosta a futóhomokot, amire az utcatest épült.

Tegnap délután öt óra óta, amikor a szerencsétlenség történt, szerelő munkások dolgoztak a tárnyszerű mélységben. A főgyűjtő-csatornához, amely körülbelül nyolc méter mélységben van, akartak hozzájutni. Ennek azonban többféle akadálya van. Elsősorban a társzekér, amely hátuljával a kábelekre nehezkedve, megnehezíti a munkát. Először tehát a kocsit kell kiemelni. Ez nyilván estig is eltart, mert a futóhomokon nagyon nehéz dolgozni. Mindenekelőtt, a gázcsöveket és a villanykábeleket erősítik meg újból. Rottmayer István a villamos társaság mérnöke és Szuha Dániel gázgyári mérnök vezetik a munkát, aki az alábbi magyarázattal szolgál.

— Két lehetőség valószínű. Vagy a vízcső volt hiányos, vagy a főgyűjtő-csatorna. Akár egyik, akár másik tört el, vagy szakadt ki, ami lemosta a homokos területet. Ezer szerencse, hogy a gázcsövek nem törtek el, mert rettenetes katasztrófa keletkezhetett volna belőle. Lehet, hogy a földrengés okozta a vízcsatorna repedését, de ha nem, ha más okból történt, akkor sem lehet ellene védekezni, az ilyen szerencsétlenség vis major.

Dél előtt tizenegy órára kiment a hivatalos bizottság. Részt vettek benne: Rupp László kerületi helyettes előjáró a bizottság elnöke, Szilágyi Lajos kerületi főmérnök, Haris Demeter műszaki tanácsos, Weisz Jakab, vízvezetési aligazgató, Rottmayer István villamosági mérnök, Szuha Dániel gázgyári mérnök és Kaszás Ernő rendőrfogalmazó. Az általános vélemény az volt, hogy a főgyűjtő-csatorna repedt meg és pedig földrengés következtében. Ezzel szemben Haris Demeter műszaki tanácsos a következő érdekes véleményt hangoztatta:

— Kizártnak tartom, hogy a földrengés okozta volna a repedést. A repedés nem egy, nem két, nem pár nap előtt történt. A főgyűjtő-csatorna áttört és meglazította maga körül a homokréteget. A homokréteg csak úgy tűnhetett el, hogy a főgyűjtő-csatorna alatt valami

üreg lesz, ide ömlött vissza a homokréteg. Csak ezután szakadt le a vízcső, miután nem volt mire támaszkodni. És így omlott be az aszfalt, miután a földben tomboló víztömeg lesodorta alóla a föld, illetve a homokréteget. A feltevés mellett bizonyít az, hogy ha a vízcső tört volna el, akkor a víztömeg nem le, hanem felfelé ömlik.

A többi szakértő hozzászólása után e mellett a vélemény mellett foglalt állást a bizottság. Egyben Pohl György vállalkozónak megbízást adtak, hogy hozza rendbe a megrongált utcát. A szerencsétlenség két sebesültje: Kopa Vazul és Englaender Adolf, akik kezükön és fejükön sebesültek meg, ma elhagyták a Rökus-kórházat. A sérülésük nem súlyos.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A színházi műsor:

Szerda: Babuska, operett.

Csütörtök: Szulamith, operett.

Péntek: Millió, bohózat. Először. Vendrey Ferenc és Tapolczay Dezső vendégfellépéssel.

Szombat: Millió, bohózat. Vendrey Ferenc és Tapolczay Dezső vendégfellépéssel.

Vidéki színészet csődje.

— Szinigazgatók véleményei. —

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, július 11.

Az „Aradi Közlöny” ily című riportja az egész ország sajtójában élénk viszhangra talált. Természetesen főleg a legközelebből érdekeltek, a szinigazgatók nyilatkoznak arról, hogy sikerül-e a staggione rendszert behozni. Komjáthy, Szendrey és Erdélyi nézeteit már ismertettük.

Krecsányi Ignác a temesvári színház igazgatója a kérdésről a következőket mondja:

— A staggione-rendszer életbeléptetését lehetetlennek tartom. Ez régi ideája Komjáthy Jánosnak, de nem hiszem, hogy ilyen irányú akciója sikerre vezessen. Lehetetlen, hogy egy operett vagy drámai ensemble városról városra vándorolva működjék. Tény azonban, hogy kell valamit tenni a vidéki színészet érdekében, mert a jelenlegi helyzet itt-ott romlásba kergeti az igazgatókat, akik nem győzik a hatalmas költségeket. Vannak városok, ahol a közönség túlságosan követelő és olyat kíván, amit lehetetlen produkálni. A magam részéről mindent megteszek a közönség és a szerző kielégítésére, de két hónap alatt huszonhét újdonságnál többet én sem tudok hozni, pláne amikor a Hegyek alján, a Róland mester, a Tosca és hasonló operákat mutatok be. Más bajuk is van a direktoroknak. Az, hogy a vidéki színészek javát a pesti színházak el-el-szerződöttetik és így sok helyen a gyengébb színészeket kénytelenek úgy honorálni, mint régebben a jobbkat, nehogy a színház működésében zavarok álljanak be. A staggione-rendszer helyteleníttem, de reformra szükség volna. Ezt a reformot azonban maguk a direktorok is megalkothatnák saját érdekkörükön belül. Jó előadások és a közönség igényeinek a lehetőség határain belül való kielégítése, ez legyen a legfőbb szempont.

Almássy Endrének a szegedi színház igazgatójának véleménye a következő:

A vidéki szinigazgatóknak sok nehézséggel kell megküzdeniök. A színészegyesület is sok terhet ró reánk, a városok is takarékoskodnak, a beszerzési anyag nagyon megrágult, a

tagok fizetései is jelentékenyen emelkedtek, ellenben a színházak helyérai harminc-negyven év óta mit sem változtak. Nem is csoda, ha egyik másik szinigazgató anyagilag tönkre megy. Ehez aztán nagyban hozzájárulnak még azok a bajok, amelyek a jelenlegi vidéki viszonyok között a színház szellemi és erkölcsi vezetésében előállanak. Tessék csak arra gondolni, hogy egy vidéki színháznak hét fővárosi színháznak a műsorát kell lejátszania. Ez azonban még nem is minden. Új darabokat is színre kell hoznunk, persze reprizeket is. Az elmúlt szezonban negyvenkét újdonságot mutattunk be s negyven darabot elevenítettünk fel. Hogy ez milyen szellemi munkát jelent, ezt csak az tudja igazán értékelni, aki közelről figyeli meg működésünket.

— Ebből a szempontból nagyon üdvösnek találom a staggione eszméjét s merem állítani, hogy ennek a tervnek a megvalósítása nagy horderővel bírna a vidéki színészetre s ha nem tulzás a Komjáthy állítása a vidéki színészet csődjéről, akkor én merem állítani azt, hogy a staggione-rendszerrel a vidéki színészet kikerül válságos helyzetéből. Ezt a tervet meg kell valósítani s én hiszem, hogy leküzdhetetlen akadály nem áll ennek útjába. Három városnak, Szegednek, Nagyváradnak s Aradnak kell szövetkeznie s az egyik igazgató, mondjuk Szendrey, operatársulatot szervezne, Erdélyi operett-társulatot, én pedig drámait. Két, esetleg három havonként felváltanánk egymást s miután jóval kevesebb darabot kellene betanulnunk, így sokkal nívósabb és precízebb előadást produkálnánk s a kiállításra is többet fordíthatnánk. Emellett a műsorunkat is változatossá tudnánk tenni.

* Babuska. Az elmúlt szezon lekedvesebb zenéjű operettjét, a Babuskát játsza holnap este a szintársulat. Ez az érdekes cselekményű darab a téli szezon vége felé került bemutatásra és emlékezetes még az a nagy siker, amelyet úgy a darab, mint a szereplők arattak.

* Mozdidarab — a színházban. A színháznak már régóta veszélyes riválisa a mozi. A mozgófényképek tudvaleg ugyanazt a célt szolgálják, mint a színház és nem lehet elvitatni, hogy eszközökben nagyon is hasonlósak. Ez indította talán arra a két szellemes francia vigjátékirót, hogy mozdidarabot irjanak színpadra. A pénteken színrekerülő A millió bohózat nagyjában ugyanazokkal a jellemzésekkel bír, amelyeket a kinematográf fehér vásznan látunk. A bohózat témája és kidolgozása ezt az impressziót kelti a nézőben, amihez a gyorsan epergő cselekmény, a színpadon szokatlan, de hatásos helyzetek csak hozzájárulnak, hogy egész újszerű irányt képvisel ez a bohózat, amely nem akar mást, mint mulattatni, szórakoztatni és elejétől végig fogva tartja a néző figyelmét. A szerzők igyekezete a legteljesebb mértékben sikerült. A változó, hol a komikum erejével ható, hol érdekességükönél fogva lebilincselő helyzetek elejétől végig uralják a hangulatot és nagy sikerre viszik a darabot. A bemutató értékét emelni fogja az is, hogy a két főszerepet a színház két vendégművésze, Vendrey és Tapolczay játssza. A társulat különben nagy ambícióval készül a bemutatásra.

* Hol van Molnár Ferenc? Az olvasóközönséget heteken keresztül izgatta az a kérdés, hogy Molnár Ferenc, a kiváló író hová tűnt el hirtelen a fővárosból anélkül, hogy legszűkebb baráti körét is értesítette volna tartózkodási helyéről. Egyideig azt rebesgették, hogy a kiváló író Bécsben tartózkodik, később, hogy Párisba ment, sőt akadtak olyanok is, akik egyenesen Amerikát emlegették. Egyik sem fedte a valóságot. A tény, mint most kiderült

az, hogy Molnár Ferenc sulyos idegbaja miatt kénytelen volt a judendorfi idegszanatóriumot felkeresni, hol állandó gyógykezelés alatt áll. Idejét teljes visszavonultságban tölti s irodalmi munkásságot sem fejt ki. Sokszor látni, amint kísérőjével a Judendorf vagy Grác körül emelkedő hegyek között bolyong, szomorúan, fáradtan, szóltalanul.

* Kecskemét katasztrófáját mutatja be szerdán az Uránia-színház. Eredeti a helyszínén készült mozgófényképből látjuk majd meg azt a rémes borzalmat, melynek leírására alig találnak kifejezéseket a tudósítók. A mozgófénykép eleven ereje ismertet meg majd bennünket a kecskeméti istenítéssel. A kép vasárnapig marad műsoron. 175

* Alomtragédia. Szerencsés az az író, akinek gondolatait olyan bravurosan váltja valóra a rendezői zseniáltság, mint Anatol' France Alomtragédiáját a kopenhágai udvari színház nagystilű rendezője. Az Uránia-színház közönsége a legnagyobb elragadtatással gyönyörködött ebben a remekműben, mely minden eddig bemutatott mozgófényképet messze fölülműl. Megközelítőleg sem lehet visszaadni szintelen leírásban ennek a nagy koncepciójú képnek minden érdekességét. Ehez Anatol' France stílusművészete, vagy pedig a rendező meglepő ötletessége szükségeltetik. Vérfagyasztó az a tragédia, melyet álmában él át a dráma hőse és mélységesen megindító a kép poétikus befejezése, mikor az agyongyötört fiu a boldog, szerelmet hozó valóra ébred. A fantáziát érdekesen lengi át az élet realizmusa, úgy, hogy a kép mélységes erkölcsi tanulságokkal is szolgál. Van ebben a képben valami a Raszkolnyikov örületéből és Anyegin poéziséből. Gyönyörű kép, remek megjátszásban. Érdemes megnézni. 175

* Dráma-estély az Apollóban. Irodalmi s művészi nivón álló drámákat mutat be szerdai műsorán az Apolló-színház, amelynek vezetősége méltányolni akarja ezzel az elhatározásával azt a nagy érdeklődést, amely különösen az aradi közönségnél nyilvánul meg a komolyabb tárgyú mozgófényképek iránt. Természetesen a színház vezetősége csak azzal a tudattal vállalkozott erre a feladatra, hogy a kinematográfia legsikerültebb s legértékesebb drámáit tudja bemutatni. Az estély fénypontja mindenestre az „Egy kém viszontagságai” című gyönyörű mozgókép lesz, amelyet a legkiválóbb világbiru színészek játszóak. A cselekményen egy fiatal hadnagy szomorú sorsát rajzolja meg. „Az ember legyen jólelkű” szintén igen kitűnő drámai kép, valamint „Bernard asszony kalandját” is a kinematográfia eseményének kell elismernünk. A változatosság kedvéért az Apolló szerdai műsorára néhány tanulságos és megkapó természetutáni fólvételt és vigjátékot is kitűzött. 177

VÁROS ÉS MEGYE.

Folytatólagos sorrendje. Arad sz. kir. város törvényhatósági bizottsága által 1911. évi július hó 12-én d. u. 4 órakor tartandó rendes havi közgyűlésben tárgyalás alá kerülő ügydaraboknak. A tanács előterjesztése Juhász Gábor rendőr tizedes ideiglenes nyugdíjazása tárgyában. A városi napidíjas irnokok kérvénye a részükre 1910. évben kifizetett drágasági pótlék visszatérítését elrendelő tanácsi határozat megváltoztatása tárgyában.

Az ARADI KÖZLÖNY telefonszámai:

Szerkesztőség (éjjel-nappal)	— — —	257
Szerkesztőség (csak éjjel használatos)	— — —	151
Kiadóhivatal és hirdetés osztály	— — —	151
Nyomda	— — —	151

Falusi kereskedő a nagyvárosban.

(130.000 korona adósság fél év alatt. — A Teszling csőd a bíróság előtt.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, július 11.

A múlt év június havában az ujszentannai osendőség csalárd bukás büntettének gyanuja alapján letartóztatta Teszling Ferenc ujszentannai rófos és rövidáru kereskedőt. Néhány nappal később pedig az aradi rendőség elzettes letartóztatásba helyezte Tasch Gusztáv aradi vagyonsukott kereskedőt ugyanazon büntény gyanuokai folytán.

A két letartóztatás szoros összefüggésben állott egymással, aminthogy a két egyént is szoros lánc füzte össze. Teszling Ferencnek és Tasch Gusztávnak ugyanis egy félévig 1909. áprilisától szeptemberig társas üzletük volt Aradon. Az üzlet a Forray-utcában volt, Teszling alapította, aki előbb Gutmann Izidort vette maga mellé, majd ettől különvált és Taschschal társult. A női divat és rófosáru üzlet elég forgalmasnak látszott és általában azt hitték, hogy a két fiatalembernek jól megy a dolga. Rövidesen két fiókjuk nyílt meg, az egyik Temesvárott Teszling et Comp. cég alatt, a másik pedig Ujszentannán. A hitelezők is hittek a látszatnak és annyi árut adtak a cégnek, amennyit az csak kívánt. A könnyelmű hitelezést Teszlingék alaposan kihasználták és nagy tömegben rendeltek árut helybeli, hazai és külföldi cégektől. Az árut részben Ujszentannán részben Aradon helyezték el.

1909 szeptemberében a cégtársak különváltak, Tasch Aradon maradt, Teszling pedig kivonult Ujszentannára. Erről a hitelezőket is értesítették, akik ezt tudomásul vették és várták, mikor kerül majd fizetésre a sor.

A hitelezők sokáig vártak, de hiába. A cégtársak külön-külön fizetési zavarokkal kezdtek küzdeni. Egy ideig áltatták a hitelezőket, de pár hónapi vergődés után beadták a kulcsot és megadással fogadták, mikor a hitelezők kérésére a bíróság elrendelte a csődöt.

A csőd alkalmával furesa dolgok derültek ki. Teszling boltjában sem árut se pénzt nem találtak. Mindössze hat-hétezer korona értékű áru szegyenkezett a 130.000 korona passzívával szemben. Ez annál furesább volt, mert Teszling csak röviddel azelőtt rendelt meg több mint hatvanezer korona értékű árut. Pénznek nyoma se volt, de épenugy nem volt nyoma a kereskedelmi könyvelésnek és levelezésnek, aminthogy az ambiciózus kereskedő mérleget és leltárt nem készített. Ugyanigy állottak az ügyek a szintén csödbekerült aradi társnál Tasch Gusztávnál is.

A fejlemények hallatára a megkárosított hitelezők egész tömege jelentkezett és feljelentés feljelentést követett. Teszling és Tasch vizsgálati fogságba jutott és a bünygyi eljárás nagy apparátussal indult meg. A vizsgálat folyamán azután terhelő adatok merültek fel másokra nézve is, többek között Reiner S. Sándor nagyváradi kereskedőre.

Teszlingnek Temesvárott is volt fiókjüzlete körülbelül 20.000 korona értékű áruval. Ebből az áruból se találtak egy szikrát se. Kiderült, hogy a holmik nagyrészt Teszling Ferenc oly időben, amikor már fizetésektelen volt elküldötte Nagyváradra Reiner Sándornak, akinek közvetítésével a nagyértékű áruket 5600 koronáért eladta. Gyanu merült fel arra nézve, hogy Reinernek tudomása volt Teszling fizetésektelenségről s ennek dacára a törvény rendelkezése ellenére elősegítette az áruk elköttyavetyélését. A gyanuokok alapján a vizsgálóbíró Rei-

ner S. Sándort letartóztatta, de a váditanács néhány napi fogvatartás után szabadlábra helyezte. Kiterjesztették a vizsgálatot Hornung Salamon temesvári kereskedőre is, akinek Teszling 10.000 koronával tartozott s ennek ellenében fizetésektelenségének tudatában 18.000 korona behajtható követelését reá átruházta. Belékerült az ügybe Gelcz György is akinek 4800 korona értékű árut engedett át a gvallér Teszling, továbbá Wolf Jánosné és a fia Schenk Viktor, akiknél egy csomó árut találtak elrejtve, ugyszintén Tasch Miklós aradi borbély és a felesége, akinél szintén találtak áruket a Tasch Gusztáv féle üzletből.

Az ügyészség vádirata alapján a váditanács a terheltek valamennyiét vád alá helyezte.

Ma kezdtek hozzá ennek a nagyszabású bünygynek a tárgyalásához. A tárgyalás napokig fog elhuzódni, mert körülbelül nyolcvan tanut idéztek meg. A tárgyalást Köller János ítélőtáblai bíró vezeti, szavazóbírák Ornstein Árpád és Popa György dr., a vádat Eckensberger Károly bír. ügyész képviseli, a vádlottakat Kertész Miksa dr., Deutsch Izó dr. és Bedő Árpád dr. aradi és Fenyves Vilmos dr. temesvári ügyvédek védik.

A tárgyalás megnyitása után Fenyves dr., Hornung védője kérte a tárgyalás elnapolását, mert a temesvári tanut közül több nem fog megjelenni. A törvényszék elutasította a védő kérését, aki semmiségi panaszt jelentett be.

Az elsőrendű vádlott kihallgatása következett ezután. Csontos, hosszú sovány legény ez a Teszling, aki egyszerű ujszentannai sváb parasztleányból emelkedett háromszoros üzletlajdonossá. Mindössze három elemet végzett, de raffinériá a kipótolta az iskoláztatás hiányát. Noha elég jól beszél magyarul, mindegyre németre fordítja a szót.

Csak arra nézve ismeri el bűnösségét, hogy egyes hitelezőket a többiek kárára kielégített. Nagy bőbeszédűséggel adja elő üzletalapításainak történetét. Teszling a Tasch-féle társulás előtt is vállalkozó szellemű ember volt, amit az is bizonyít, hogy Guttmann Izidorról együtt 20.000 koronáért vették meg a Forray-utcai üzletet Weitzerkorn Szigfrid zimonyi kereskedőtől, holott mindössze 900 korona készpénzük volt.

Teszling előadása nagyon zavaros és ellentmondásokkal van tele. Amikor Köller elnök erre rámutat, zavartan mondja:

— Pardon, ich hab' mich geirrt!

Egyébíránt nagyon udvarias és alázatos. Az elnöknek minden megjegyzésére rámondja:

— Bitte schön, bitte schön.

A könyvelést már Guttmann idejében se szerette. Mérleget se készítették, leltárt se vettek fel. Ellenben pénzt azt elvettek. Így mikor a temesvári fiókot megnyitották, 10.000 korona kauciót vettek fel az üzletvezető Hornung Salamontól. Mikor Taschschal társult, akkor se vettek fel a vagyoni állapotot.

A vádlott egyre újabb neveket vegyít be előadásába és minden pillanatban ellentmondásokba keveredik. Az elnök erélyesen rászólt:

— Ne beszéljen itt össze-vissza mindent.

— Bitte schön, bitte schön, alázatoskodott Teszling, aztán a rossz üzleti viszonyokra panaszkodott, meg a nagy személyzetre, amelynek 6—700 koronát fizetett havonta. Elsírta hogy egyik alkalmazottja megkárosította s ez is hozzájárult, hogy csödbe került. Mikor az elnök megkérdezte, mennyi kárt okozott neki, zajos derűtség közben vallotta be:

— Hetven koronát vitt el.

Aztán egy kicsit összeveszett Kepes Ármia könyvszakértővel. Azt akarta igazolni, hogy 1909 szeptember után 51000 koronát fize-

tett ki hitelezőinek, a szakértő ezzel szemben ráolvasta, hogy a fizetések összege mindössze 4400 koronát tett ki. Erre Teszling felforrt:

— Hogyisna, 4000 korona. A szakértő ur nem tud semmit. Nem ért a könyvekhez.

Az elnök erőlyesen szól rá:

— Viselkedjen rendesen. Nem székelyi magái?

Teszling erre megtört és azontul csendes ember volt. Még csak azt akarta bizonyítani, hogy tényleg fizetett és váltókra hivatkozott, melyeket kiváltott és amelyeknek itt kell lenni, de mikor kiderült, hogy a hosszukás papírok csak az ő élénk fantáziájának termékei. Elhallgatott.

Az egész napot Teszling kihallgatása foglalta le. Holnap Reinert és a többi vádlottat hallgatják ki.

Az aradi pénztár ellentállása.

— Nem hajtja végre az Állami Hivatal rendeletét. — Igazgatósági ülés. —

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, július 11.

Az Aradi Közlöny megírta vasárnap, hogy az aradi kerületi munkásbiztosító pénztár munkaadó igazgatói nem veszik tudomásul az Állami Hivatalnak ezt a leiratát, melylyel Varga Ferencet elmozdította állásától.

A pénztár ma este tartott igazgatósági ülésében hosszabb vita után kimondotta, hogy nem hajtja végre az Állami Hivatal intézkedéseit, nem hívja be Varga és Mauthner helyére a póttagokat és nem választ új elnököt, hanem felvilágosító jelentést küld a hivatalnak és kimutatni igyekszik, hogy az intézkedései törvénytelenek, tévesek és végre nem hajthatók. Mádi Sándornak azt az indítványát, hogy az igazgatóság forduljon panasszal a miniszterhez egyelőre mellőzték, mert az aradi pénztár kikarja meríteni a rendelkezésre álló összes törvényes utakat, mielőtt a minisztert felvilágosítaná az Állami Hivatal abszurd állásfoglalásáról.

A gyűlést Czeider István munkaadó elnök vezette teljes jártassággal, ismertette az állami hivatal rendeletét, maga részéről az ügyekkel behatóan foglalkozott s arra a meggyőződésre jutott, hogy itt tévedésnek kell lenni, s ha a hivatalhoz felvilágosító jelentések küldetnek, talán hajlandó lesz elfoglalt álláspontjából engedni.

A hivatalhoz intézendő felterjesztést Back Sándor ügyvezető-igazgató ismertette és annak legcsattanóbb érve az, hogy maga az Állami Hivatal még 1908. január 26-án elvi határozatképpen kimondotta, hogy a hivatal törvényszerű ügykörébe nem esik annak illetékes meghatározása, hogy a biztosítási kötelezettség kikre terjed ki.

Már pedig Vargát azzal az indokkal mozdította el, mert ő állapította meg, hogy nem volt biztosításra kötelezett tagja a pénztárnak, mikor elnökké választották.

Zerkovitz Rudolf felügyelő bizottsági elnök, Czeiler alelnök, Mádi Sándor igazgatósági tag az igazgató által nagy gonddal összeállított felvilágosító jelentés felterjesztéséhez hozzájárultak.

Reinhart Gyula, Hönig Ottó és Fenyő László alelnök az állami hivatalnak rendeletének végrehajtása mellett érveltek, s a felvilágosító felterjesztést elleneztek.

Czeiler alelnök szavazásra tette fel a kérdést, az igazgatóság munkaadó tagjainak, valamint munkás tagjainak összesége egy kivé-

tellel, az ügyvezető igazgató által előterjesztett alábbi határozatot fogadta el:

Arra való tekintettel, hogy a hivatal rendeletében Varga Ferenc igazgatósági elnöknek 1910. május 28-tól július 18-ig és Mauthner Márkus igazgatósági tagnak 1909. március 10-ike óta való alkalmazását, illetve az ezen időtartamok alatti pénztári tagságukat és közgyűlési kiküldötti minőségüket téves alaptól kiinduló magyarázattal jelenti ki megszüntetnek, az igazgatóság felkéri a hivatalt, hogy a rendeletet visszavonni és erről a pénztárt sürgősen értesíteni méltóztassék.

HIREK.

A véderőreform.

— Pártértekezletek. —

Távirati tudósítás.

Budapest, július 11.

A Nemzeti Munkapárt ma este Perczel Dezső vezetésével értekezletet tartott, amelyen a véderőjavaslatokat tárgyalták. A kormány tagjai közül Khuen gróf miniszterelnök, továbbá Lukács, Hazai és Székely miniszterek jelentek meg az értekezleten. Solymosy Ödön előadó részletesen ismertette a javaslatot és elfogadásra ajánlotta. A miniszterelnök hosszabb beszédet tartott, amelyben kifejtette, hogy a javaslatok régi hiányokat pótolnak és a kormány úgy igyekezett elkészíteni azokat, hogy az ország tulságos megterhelése nélkül a polgári élet szükségleteit a katonai életével összeegyeztesse. Az értekezlet a javaslatokat úgy általánosságban, mint részleteiben elfogadta. Ezután Perczel Dezső elnök kuzdította a tagokat, hogy a képviselőház holnapi és következő ülésein teljes számban jelenjenek meg.

Politikai körökben az a hír járja, hogy a Kossuth-párt és Justh-párt együttes vitarendező bizottságot fog kiküldeni a véderőreform tárgyalására. A véderővitára mindkét párt nagy előkészületeket tesz.

Budapestről jelentik: A véderővita alkalmából a horvát képviselők klubjának több tagja Budapestre fog érkezni Tomascits bánnal együtt. A horvát képviselők csoportokra osztva mindvégig jelen lesznek a véderővitánál. A horvátok álláspontját Schwartz dr. fogja kifejteni magyar nyelven.

— Kéry Gyula Békés vármegye főispánja Budapesti tudósítónk telefonálja: A hivatalos lap holnapi száma fogja közölni, hogy a király a belügyminiszterium vezetésével megbízott miniszterelnök előterjesztésére id. Kéry Gyula nyugalmazott földmívelésügyi miniszteri titkárt Békés vármegye főispánjává nevezte ki. Az új főispánban nagy tudású, széles látókörű vezetőt nyer a békésmegyei közigazgatás. Idősb Kéry Gyula egyik legmeghittőbb munkatársa volt néhai Grünwald Bélának a vármegyék nagy reformátorának. A földmívelésügyi miniszterium kcdifikáló osztályába való behívása előtt mint főispáni titkár működött Békésmegyében, ahol köztisztviselést szerzett magának és ahol most főispáni kinevezését megnyerte rokonszenvennel fogadják.

— Áthelyezés. Keller Izsó műszaki tanácsost, az aradi államépítészeti hivatal főnökét a kereskedelmi miniszter, saját kérelmére, Székeshérvárra helyezte át. Heller Izsó husz év óta áll az államépítészeti hivatal kötelékében, amelynek tizenöt évig volt főnöke.

— Románok népgyűlése. A román nemzeti párt Jabloniczán népes gyűlést tartott. A gyűlésen határozati javaslatban kimondták, hogy a párt a kormány politikája iránt bizal-

matlan, kívánja a román nyelv érvényesülését, az általános választójogot és a katonai javaslatot, mely a monarchia hadseregében nemzetiségi vilongást fog előidézni magyarosító törekvéseivel, nem fogadja el.

— Széch nyi Bertalan gróf házassága. Néhány évvel ezelőtt nagy feltűnést keltett a magyar arisztokráciában, hogy Széch nyi Aladár gróf lálodi, somogy megyei nagybirtokos elvált a feleségétől, gr. Andrássy Natáliától, néhai Andrássy Manó gr. leányától. A gróf boldog életet élt gyönyörű feleségével, nagy gyermekeik voltak s bár a családi titok diszkrét tüggönyét senki sem akarta félrelebbenteni, a diszharmonikus akkorddal végződött szép idill pusztulásáról sokat beszéltek. A pletykákra éhes nyelvek új táplálékot kaptak, mikor az elvált grófnő férjhez ment Széch nyi Bertalan grófhhoz, mágnásvilágunk egyik legműveltebb és legkitűnőbb tagjához, a főrendiház jegyzőjéhez. Négy évvel ezelőtt kötötték meg a házasságot, amely azóta csöndes és derűs nyugalommal telt el. A nyilvánosság figyelme most azután érdekes okból terelődött feléje: a pápa — most felbontotta a grófnőnek Széch nyi Aladár gróffal kötött házasságát. Ez a kevés precedenssel rendelkező elhatározás természetesen azzal az eredménnyel jár, hogy Széch nyi Bertalan gróf immár egyházi uton is házasságot köthet gróf Andrássy Natáliával, aki a polgári törvények szerint már négy év óta felesége. A pápa döntése egyházi és arisztokrata körökben természetesen nagy érdeklődést keltett.

— Nincs csőd. Néhány nappal ezelőtt közöltük, hogy Simonka György dr. békéscsaba ügyvéd csődöt kért Achim András hagyaték ellen. Az ügyvéd ezerhatszáz koronás ki nem fizetett perköltségét követelte s csődkérvényében azt adta elő, hogy özvegy Achimné férje hagyatékát oly alacsony áron vette fel, hogy az nyolevanezer korona passzívát tüntet ki. A gyulai törvényszéken Achimné tiltakozott a csőd elrendelése ellen s igazolta, hogy Simonka dr. ezerhatszáz koronás követelését bírói letétbe helyezte. A törvényszék ennek folytán a csődkérvényt elutasította.

— Tragédia a Tátrában. Az a megrázó turistakatasztrófa, amely július elsején történt a Magas Tátra Rohács-hegycsoportjában, minden szomorú részletében fel van már tárva. Kozicsinszky építőmesternek, az egyik lezuhant turistának a holttestét tudvalevőleg rögtön megtalálták, társát, Jene Károly dr. poroszországi vegyész csak most találták meg. Fölkeresésére két mentőtársaság indult el, jórészt a szerencsétlenül járt turista itt időző barátai vállalkoztak és hosszas kutatás után meg is találták a már teljesen feloszlásnak indult holttestet harmine méternyire attól a helytől, ahová Kozicsinszky lezuhant. Bekarja és a feje leváltan hevert s beleit kivájták a ragadozó madarak. A hegy tetején ráakadtak Jene dr. holmijára, s lenn 970 méternyi mélységben volt a holttest, melyet a hóba ástak, míg a hatóság képviselői lehozták Zuberbe. Ott koporsóba tették, melyet mezei virágokból és havasi gyapárból készült koszorúkkal ékesítettek. A temetésre előtt Majna-Frankfurtból az áldozat nagybátyja és a főnöke azonkívül még három porosz barátja és a mentők hat tagja kísérték ki a temetőbe. Mivel ágostai evangélikus pap nem volt, a barátai temették el a szertartás szerint, gyászdalokat énekelve. Az áldozat nőlen ember, s a tragédia gyászba borította özvegy édes anyját, aki Majna-Frankfurtban él.

— Lezuhant expreszvonat. Bostonból jelentik: A város felé haladó expreszvonat egy viaduktról lezuhant. Tizenhárom utas szörnyet-

halt, sokan súlyosan megsebesültek. A mozdony és öt kocsis harminc méter mélységre estek le és teljesen tönkrementek.

— **Előléptetés.** A pénzügyminiszter *Tomaszyk János* aradi pénzügyi számvizsgálót pénzügyi számtanácsossá nevezte ki.

— **A fővárosi pékek háborúja.** Budapesten ma reggel már sehohsem lehetett apró péksüteményt kapni Érdekes, hogy a közönség egyáltalában nem méltatlankodott e miatt. Mint magától értetődő, természetes dolgot fogta föl a napok óta beharangozott eseményt, és az izletes fehérkenyeret már a változatosság kedvéért is jóízűen fogyasztotta. A mesterek is jókedvűen végzik munkájukat. Mindnyájan munkába álltak és az inasokkal együtt dolgoznak. — Erősen fogadkoznak, hogy a közönséget kitűnő, izletes tejeskenyérrel fogják ellátni és senki sem érzi majd az apró sütemény hiányát. A segédeket egyáltalában nem nélkülözik, a feltételekből egy hajszálait nem engednek, mert ez a közönség rovására menne, már pedig a kiflit és zsemlyét kisebbre nem lehet csinálni. A sütőmunkások táborában is bizakodó a kedv. Szövetkezeti sütőházukban negyvennyolc munkás dolgozik állandóan és hatvan ezer darab süteményt készít majd naponta. Az Erzsébet- és a fővárosi kenyérgyárakban is szervezett munkások vannak még a régi feltételek mellett. Azt mondják, hogy ők különben sem akartak sztrájkolni, csak a szerződést nem akarták aláírni, a melyben a munkaadók követeléseit helybenhagyják. A munkaadók vasárnapi gyűlésükön önkénykedésből határozták el a kizárást. Az egyetlen vitás pont közöttük a munkaközvetítő, melyről a mesterek hatalmi kérdések miatt nem akarnak hallani.

— **Agyonverte a felesége.** Gyalogszerrel utnak indult a szatmármegyei kovácskapolnoki községből *Flórián Koszta* ötvenhároméves földmives, hogy Nagybanán munka után nézzen. Vele volt a felesége is. Giródtótfalu határában elnyomta őket az álm, leheveredtek hát a mezőn. *Flórián* hamar elaludt, de álmából fölverte valaki rémes kapavágásokkal. A fejét ütötte a támadója, aztán vasvillával szarkálta meg. Hogy ki volt a lelketlen éjjeli támadó, azt nem tudja. Ezeket vallotta szerencsétlen ember a kórházban, ahol nemsokára kihallgatása után meghalt. Fiaátal felesége, akire a csendőrök alaposan gyanakodnak, megszökött. Bizonyára ő követte el a gyilkosságot.

— **Tömeges halál a hőség miatt.** *Newyorkból* jelentik: Az óriási hőség következtében ma tizenkilencen meghaltak és körülbelül százan elájultak. *Philadelphian*ban tizenhét ember halt meg a hőségtől. Más amerikai városokban is több haláleset fordult elő.

— **Dohányzó asszonyok.** A mióta Európa a dohányzásra adta magát, dohányoznak az asszonyok is és a finom, karesu, illatos cigarettának, melyet ma a feketekávé mellé füstölnek, nálunk is megvannak az ősei. Még pedig ugyanazok, mint a melyek a férfiaknál: a pipa és a burnót. A XVII. századból maradt fenn egy angol rézmetszet, mely egy előkelő hölgyet ábrázol, gözölgő pipával a szájában. Jámor és megbotránkozó lelkek úgy vélték, hogy ez guanykép, pedig hát nem az, hanem csak mutatvány az akkori idők mindennapi életéből. Mert a XVII. században, legalább Angliában, Franciaországban és Hollandiában a jó módhoz tartozott, hogy az uri társaság nőtagjai pipafüst mellett közöljék egymással a pletykát, ép úgy, mint a hogy a XVII. században a markiz nem volt igazi

markiz, ha nem szippantgatott burnót. Ilyen előzmények után került a sor — még mindig nem a cigarettára, hanem a szivarra, amely Spanyolországból indult hódító útjára és olyan népszerű lett, hogy még a fejfájás ellen is használt *Goethe* barátja, *Steinné* például ép oly fejfájást gyógyító erőt tulajdonított a szivarnak, mellyel *Károly Ágost* nagyherceg meglepte, mint a mennyire *Pompadour* asszony nagyrabecsülte a burnót és a dohány essenciát, mert javítja az emlékező tehetőséget, amit egyébránt azért is érdemes följegyezni, mert mi meggy tudjuk, hogy a szivarozás nem hogy csökkenti, hanem növeli a fejfájást. Mind e történeti szemlélődésnek azonban az a veleje, hogy a nőknél is a cigarettá nem az elején, hanem a végén van a fejlődésnek.

— **Életunt bognár mester.** *Muszka József* Fejsze-utca 10. szám alatt lakó 51 éves bognár mester ma este revolverrel magára lőtt. A mentők súlyos sérüléssel a kórházba szállították. *Vidék* Gusztáv rendőrtisztnak azt mondta jegyzőkönyvbe, hogy életunt és azért lett öngyilkos. *Muszka* rendezett anyagi viszonyok közt élt, a saját házában jó forgalmu üzlete van.

— **André A. József** budapesti karmester nadrágszoknyás női zenekara mától kezdve esténként az *Abbázia* kávéházban hangversenyez. Belépő díj nincs. 3091

— **60 kötet könyvet havi 1 K. 40 f.-ért és 180 hangjegyet havi 2 K. 40 f.-ért** ad kölcsönbe *Kerpel Izsó kölcsönző-intézete, Aradon.* E cég vásárol könyvtárakat és hangjegyeket. 2322

— **A Kath. Háziasszonyok Aradi Egyesülete** f. évi augusztus 1-től kifözést létesít. Jelentkezéseket elfogad és bővebb felvilágosítást nyújt a cselédothon gondnoknője *Gróf Károlyi Gyula-utca 4. sz* Minden hétfő, szerda és péntek délután 4—6 óráig. 3070

— **Iskolakönyvek.** Használt, de jó állapotú, tiszta, legújabb kiadású, bekötött tankönyvekre az új iskola-idényre már most elfogad előjegyzéseket *Kerpel Izsó* könyvkereskedése. E cég az előző év tankönyveit átveszi. 3071

— **Franciá likőrök legbiztosabb készítésére** — házilag — a likőr aroma 1 üveg 60 fillér. *Vojtek és Welsznál.* 1450

TÖRVÉNYKEZÉS.

Börtönre ítélt háztulajdonos.

— Az *Aradi Közlöny* tudósítójától. —

Arad, július 11.

Négy napi tárgyalás után csak ma este került ítélethozatalra a sor *Vojteszku Athanász* és társai csalási bűnpörében. A délelőtt a perbeszédekkel telt el, *Morocza Dénes* kir. ügyész tartalmas vádbeszéde után *Leipnik Alfréd* dr. temesvári ügyvéd *Vojteszkuék* védője és *Boros Rezső* dr. *Nagy Sándor* dr. helyettese, *Nagy János* védője mondták el a perbeszédet. A vádlottak közül *Ponta Péter* cipész, akit egyrendbeli csalással vádoltak, kezében a büntető-törvénykönyvvel, védelmezte magát. *Ponta*, aki volt szociálista népszónok kijelentette, hogy elítélése esetén is büszke öntudattal hagyja el a törvényszék épületét, azonban alaposan meg fog rendülni ama szóba vetett hite, mely a törvényszéki palota homlokzatán díszlik.

A perbeszéd után a bíróság tizenegy órakor tanácskozáisra vonult vissza. A tanácskozást fél egykor félbeszakították és délután háromkor folytatták. Fél hatkor *Bittó József* elnök kihirdette a törvényszék ítéletét.

A bíróság bűnösnek nyilvánította *Vojteszku Athanászt* tizenegy rendbeli csalás

büntetésben és ezért öt négy évi börtön büntetésre, 3 évi hivatalvesztésre ítélte. Azonkívül elítélte tizenegy rendbeli száz korona pénzbüntetésre is, mely nem fizetés esetén 55 napi börtönre lesz átváltoztatandó. A vizsgálati fogsággal hat hónapot vett kitöltöttnek a bíróság.

Bűnösnek találta a bíróság *Nagy Jánost* kilenc rendbeli csalás büntetésben és ezért két és fél évi börtönnel sújtotta, azonkívül kilenc rendbeli száz korona pénzbüntetésre ítélte, mely 45 napi börtönre változtatható át. Büntetéséből szintén hat hónapot vettek kitöltöttnek.

Rehák János öt rendbeli csalás büntetésért egy és fél évi börtönt kapott, azonkívül 500 korona pénzbüntetést kell fizetnie, amely 25 napi börtönre változtatható át, nem fizetés esetén. *Dávid Jánost*, két rendbeli csalás vétségéért négy hónapi fogházra és egy évi hivatalvesztésre, *Ponta Pétert* három hónapi fogházra, 40 korona pénzbüntetésre és egy évi hivatalvesztésre ítélte el a bíróság. Végül *Vojteszku Athanásznét* bűnösnek találták tizenegy rendbeli csalás vétségében mint bűnsegédet és ezért 110 korona pénzbüntetésre ítélték.

Valamennyi elítélt felebbezést jelentett be az ítélet ellen.

§ Az aradi törvényszék köréből. A hivatalos lap mai száma közli, hogy az igazságügyminiszter *Domokos László* kir. törvényszéki bírót az aradi kir. törvényszék területére vizsgálóbírónak rendelte ki. *Jahn Kálmán* dr. *gödöllői* járásbírói joggyakornokot az aradi kir. törvényszékhez, *Csallow Dezső* aradi törvényszéki joggyakornokot pedig a körösbökényi kir. járásbíróshoz jegyzökké nevezte ki. Végül *Tompa Gyula* körösbökényi járásbírói jegyzőt *Aradra* helyezte át.

Elutazás előtt

óvja meg ruháit

Moly-kár ellen

az éveken át kipróbált és egyetlen biztos hatása

„RADICAL“

molyirtó porral, kapható —30, —50 és 1 koronás dobozokban

∴ kizárólag ∴

HÁNZU NESTOR

Vöröskereszt Drogeria

Arad, Weitzer-János-u. 2.

Évente sok pénzt takarít meg, ha Drogeria szükségletét állandóan fenti cégnél szerzi be. — Gyógyárak, kötszerek, háztartási cikkek, illatszerek, valódi és saját gyártmányu kölni-vizek, finom szappanok, arc-cremek, szájjvizek, fogpaszták. — Nagy választék fésűk, hajtűk és hajkefékben

Minden háztartásban a mosás által okozta kellemetlenségek tetemesen csökkenthetők, ha a fehérneműt, a mosási-napot megelőző estén, olyan mosóporal áztatjuk, amely a szennyet teljesen feloldja. Mosópor vásárlása mindig bizalom kérdése, mert a mosópor igen könnyen hamisítható. Ezen hamisítások csak nagyon nehezen ismerhetők fel. Vásárolja tehát csak azon cég készítményeit, amely cég áruinak tisztaságáért és megbízhatóságáért szavatol. Hamisított mosópor (szappan-por) bár talán igen jól tisztít, rövid időn belül tönkre teszi a fehérneműt. A legjobb és legmegbízhatóbb mosópor mindenesetre a **Schicht-féle Asszonydicséret-mosó kivonat.**

6862

KÖZGAZDASÁG ÉS KÖZLEKEDÉS.

Ujradí gabonavásár.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Ujradí, június 11.

Hogy az eddig kedvezőnek nevezhető termés kilátások változatlanul fennálljanak, továbbra is jó idő szükséges, csapadék felesleges. Ez esetben az aratás idejekorán befejezést nyert.

A gabonaüzlet irányzata lanyha.

Elkelt a mai piacon:

200 mm. buza	11.—11.20
200 mm. tengeri	7.—7.10
Zab	8.40
Uj árpa	7.—
Rozs	8.—

Az árak ötven kilogramonként, koronákban értendők.

Budapesti áru- és értéktőzsde.

Távirati tudósítás.

Budapest, július 11.

Amerika 1-el olcsóbb, Cseksély vételkedv, jobb minálat, 10 ezer mm. változatlan, ó-buza gyengébb.

Az árak 50 kilonként számítva:

	Déli árszám	3 órai árszám
Buza 1911. októberre	11.51—11.52	11.55—11.56
Buza 1911. áprilire	11.80—11.81	11.84—11.85
Rozs 1911. októberre	9.45—9.46	9.49—9.50
Tengeri 1911. auguszt.	7.77—7.78	7.74—7.75
Tengeri 1911. májusi	6.95—6.96	7.00—7.01
Zab 1911. októberre	7.98—7.99	8.04—8.05

Budapesti értéktőzsde (Táv. jelentés).

Július 11.

Magyar aranyjárdék 4 ⁰ / ₀	111.90
Magyar koronajárdék 4 ⁰ / ₀	91.20
Magyar koronajárdék 3 ¹ / ₂ ⁰ / ₀	80.80
Magy. földteherm. kötvény 4 ⁰ / ₀	91.75
Horvát-szlaven földteherm. kötvény	94.—
Magyar nyereleménysorsjegy kölcsön	220.—
Tiszasszab. és szegedi sorsjegy kölcsön	153.—
Osztrák járadék papírban	92.2 ¹ / ₂
Osztrák járadék ezüstbe	95.90
Osztrák járadék aranyban	116.50
Osztrák koronajárdék 4 ⁰ / ₀	92.10
1880. évi osztrák államsorsjegy	159.—
Osztrák-magyar bankrészvény	19.57
Magyar hitelbank-részvény	827.—
Osztrák hitelintézeti részvény	665.50
Osztr.-magy. államvasúti részvény	745.50
20 frankos arany (Napoleonier)	19.01
Német birodalmi márka 2 ¹ / ₂	117.37 ¹ / ₂
Londen vista	230.22 ¹ / ₂
Páris vista	95.—
20 márkás arany	23.48

A Temesvári Lloyd-Társulat.

Terményesernökének hivatalos árjegyzése.

Távirati tudósítás.

(Árak 50 kilogrammonként korona értékben.)

1911. Jul. 11.

Buza (szokvány-minőség):

75 kilogrammos	—	—	—	10.40—10.50
76	—	—	—	10.50—10.60
77	—	—	—	10.60—10.70
78	—	—	—	10.70—10.80

Buza (Temesvári) keresk. áru):

75 kilogrammos	—	—	—	10.20—10.40
Rozs	—	—	—	8.20—8.25
Árpa	—	—	—	7.00—8.00
Zab	—	—	—	8.20—8.40
Tengeri	—	—	—	7.15—7.20

Budapest-Kőbányai sertéskereskedelem

— Jul. 11. —

Magyar elsőrendű: Öreg nehéz páronként 400 kilogrammon felül súlyban — fillérig; közép páronként 300—400 kilogrammig terjedő súlyban — fillérig; fiatal nehéz páronként 320 kilogrammon felül súlyban 168—170 fillérig; fiatal közép páronként 251—320 kilogrammig terjedő súlyban 171—174 fillérig; könnyű páronként 250 kilogrammig terjedő súlyban 164—168 fillérig.

Sertéselészék: Jul. hó 7. napján volt készlet 28719 darab, Jul. 9. napján elhajtattott 440 darab, Jul. 9. napján elszállított 218 darab, július 10. napjára maradt készletben: 28575 darab. A hízott sertés üzlet irányzata kellemes.

Felelős szerkesztő:

Bolgár Lajos.

NYÁRI SZINHÁZ.

Aradon, 1911. július 12 én szerdán

BABUSKA.

Operett 3 felvonásban. S övegét írták: Stein és Willner. Zenejét szerelte: Fall Leó. Fordította: Gábor Ador. Rendező: Polgár Sándor.

SZEMÉLYEK:

Mme Punter	Zalay Margit	Talmi	Heltai Jenő
Yvette	Diósy Nusi	Plébános	Kahler K.
Márki	Polgár S.	Poche	Rozsnyói I.
Tiborius	Huszár K.	Daudelon	Szabó Lajos
Buffon	Vass Jenő	Levasseur-é	Tilgneré
Rosalilla	Sz. Rontay B.	Me liané	László Etel

Kezdeté este 8 órakor.

URANIA

mozgófénykép színház.

(Báró Simonyi-utca 1. szám, Szabadság-tér mellett.)

Ma, szerdán 1911. július 12

1. Az izomember, Látványo ság. — 2. Az amerikai örök ség. Bohózat. — 3. A gyermek joga. Dráma. Maupassante után. — 4. Házassági akadályversey. Bohózat. — 5. A farkasszakadékok Franciaországban. Színes felvétel. — 6. Az erkölcsös anyós. Humoros. — 7. Pajkos kis-csinyek. Bohózat. — 8. Pathé zsurnál. Aktuálisok mozgófényképekben. — 9. Alomtragédia. Egy orvosnövend k regénye. Irta: Anatol France. — 10. A kecskeméti föld-rengés.

Előadások d. n. 6 órától kezdve este 11 óráig.

Helyárak: I. hely 1 kor., II. hely 80 fill., III. hely 60 fillér, IV. hely 40 fillér, V. hely 20 fillér.

APOLLÓ SZINHÁZ

az Andrásy-téri új Lloyd-palotában.

Urania Magyar Tudományos Színház aradi színpadja

Ma, szerdán 1911. július 12-én:

1. Nikko templomai. Természet utáni felvétel Japánból. — 2. Az ember legyen jólelkű. Hatásos színmű. — 3. Két néne-mas-zony pietyái. Nevettető kép. — 4. Bernard asszony kalandja. Színmű. — 5. A szerelemmel gyógyító orvos. Vigjáték. — 6. Grönlandi expedició. Tanulságos. — 7. A válasz fel Tragikomikus. — 8. Egy kém viz-szontagságai. Dráma. A hirhedt Tom-Boul korcsma. Ka-sagató.

Előadások délután 6 órától.

Helyárak: Páholy ülésenként 1 kor. Zártszék 1 kor. 1-ső hely 80 fillér, II-ik hely 60 fill., III-ik hely 40 fill., IV-ik hely 20 fill.

NYILTTÉR.*

A Neuman Testvérek cég tisztviselői szomorodott szívvel jelentik, hogy szeretett kartársuk,

Iritz Mór ur

f. hó 10-én este hosszú betegség után elhunyt.

Emlékét kegyelettel fogjuk megőrizni.

3092

Világhírű amerikai és angol

sandalcipők

óriási választékban, előnyös

szári áron árusít, csak

Kutányi J.

Arad, Vörösmarty-utca I. Telefon 335.

6975

Bevásárlásnál figyeljen a fenti törv. bej. eredeti csomagolásra, hogy értéktelen utánzatot ne kapjon.

„CHANTECLER“

a legmegbízhatóbb és legkellemesebb hig. férfi-fülször. 1 eredeti doboz (6 drb) tartállyal vagy anélkül K 250. 6841

Aradon kaphatók: Vojtek Kálmán gyógyszer-tárában, Vojtek és Weisz gyógyszerárúgykereskedésében és Hegedűs Gyula pipere és illatszert kereskedésében.

Főraktár Magyarország és Ausztria részére:

DIAMANT ÉS MÉREI

Budapest, VII., Nefelejts-utca 15. Telefon 21—51.

Maidt és Schredt

angol uri divat és fehérnemű különlegességek üzlete

Arad, Andrásy-tér 17.

(Reinhardt-ház.)

Ajánljuk dusan felszerelt áruvárukat, hol a legdivatosabb átmeneti könnyű angol felöltöket: 40 koronától, valódi panama kalapok 11 koronától, eső gummi kabátok 30 koronától. Ia. Fehér és színes ingek 3.50 koronától stb. kapható nagy választékban. 2168

Szolid kiszolgálás! Városi és megyei telefon 765.

Gondoljatok jövőtökre. Szükség ellen az ember önmagát és hozzátartozóit úgy óvhatja meg kétségtelenül legjobban, ha a

„Bios“

Temesvári Kölcsönös-segítő Szövetkezet

biztosítási kötvényeit megveszi. — Mindenki biztosíthat itt magának tíz korona egyszeri beiratási díj, tizenkét korona évi tagsági díj, továbbá két korona esztendőnkénti elhalálozási járulék fejében már egy évi tagság után: **halálesetre kétezer koronát**, három évi tagság után: keresetképtelenség esetén **ötven korona havi segélyt**, harminc évi tagság után **hatszáz korona** évi járadékot. Csekély havi járulék ellen mindenki biztosíthat leányának **kétezer korona** hozományt, fiának **kétezer korona** önállósítási támogatást. Ha a gyermek gondozója három évi tagság után meghal, megszűnnek a további befizetések és a leány 15-ik, a fiú 15-ik életévéig **30 korona járadékot** kap, továbbá házasság illetve nagykorúság idején a teljes hozományt és önállósítási támogatást. Az intézet a legnagyobb biztonságot nyújtja. Az eddig biztosított összeg husz millióra rug. Az állampénztárban 200.000 korona biztosítéki alap van elhelyezve.

Felvilágosítással és prospektussal szívesen szolgál: Vezérügynöki Irodája Arad.

2751 Vezérügynök:
Kökényessy J. Károly,
Weitzer János-utca 13. sz.

Ügyes és megbízható urak, mint fizetszerzők kerestetnek fenti cím alatt.

12752—1911. kh. sz.

Hirdetmény.

Tekintettel az uralgó melegebb időszakra a közegészség és köztisztaság szempontjából felhívom a közönség figyelmét a következőkre:

Bármely, a házon kívül beszerezett élelmi és élvezeti cikk (különösen tej, tejfel, vaj, gyümölcs, zöldség,) biztosan ártalmatlanná tehető felforralás vagy főzés, vagy sütés által, mert ez uton a bacillusok csirái elöletnek. Kenyér és sütemény félek (zsemle, kifli stb.) a sütőben vagy a tűz felett való piritás által tehetők ártalmatlannokká.

Ajánlatos az ivóvizet felforralni, különösen oly házaknál, a hol vízvezeték nincsen. A forralt és ezután lehűtött víz szokatlan ízét kevés citrom lével, ecettel vagy kevés bor hozzáadásával lehet javítani.

Meghagyom és szigoruan ellenőrizni fogom, a házak udvarainak tisztántartását. Mindennemű szerves hulladékok és rothadó anyagok az emberek lakásai köréből és környezetéből a lehető legalaposabban eltakarítandók; semminemű szennyvíz az utcára ki nem öntendő. A kutak és azok környékei tisztán tartandók, azok közelében pocsolya, szemét, állatüröszkő stb. ne legyen. Amennyiben a kut körül föld szennyes, vagy fertőzött, az felásandó és helyébe tiszta föld helyezendő. Nem engedhető meg, hogy a kutak mellett ruhákat mossanak, piszkos edényeket, tartányokat suroljanak, baromfiakat tisztogassanak s megakadályozandó

minden művelet, melynek folytán fertőzött, víz a kutba beszivároghat. Nyílt kutak fedővel, vedrek keresszívással ellátva legyenek. Ovakodjunk a kukak vedreiből edénnyel való bemeztés utján vizet meríteni.

Elrendelem az árnyékszék, pöcsegődrök, emésztőgödrök és csatornák mint főképp rothadó szerves anyagokat tartalmazó helyek szigoru tisztántartását, különösen pöcsegődrök alapos kitakarítását, azoknak carbololdattal vagy mésztejjel való szorgos és gyakori fertőtlenítését. A lakóhelyiségek tisztán tartassanak, lehetőleg gyakran szellőztessenek.

A házak, lakások környezetéből, istállók ser és és majorság ólaktól szemét, trágya, zödség és gyümölcshulladékok fedett tarányokba gyűjtendők és hetenként legalább kétszer kihordandók.

Allati csontok, belek és bőrök, nemkülönbén más büzt terjesztő anyagok melyek a levegőt megfertőzik, a város területén sehol sem gyűjthetők és nem raktározhatók. Ugyancsak nem gyűjthetők össze rongyok sem s ugy a csontok, mint a rongyok csak zsákokban szállíthatók.

Parkok, közterek, utcák, sétányok, nyilvános illembhelyek és vízeldek s egyéb oly helyek tisztaságát, melyek a közönség közhasználatára állanak, a közönség oltalmába ajánlom. Különös gond és és figyelem fordítandó arra, hogy ily helyeken gyümölcs és egyéb ételmaradékok, hulladékok, melyek hamar bomlásnak indulnak, széjjel ne szórassanak. Romlot vagy éretlen gyümölcs élvezetétől tartózkodjunk.

Az udvarokon lévő folyókák naponként felsperendők, fertőtlenítendők, esővíz kádakból a poshad vizek eltávolítandók. Jelen rendeletben foglal meghagyások pontos és szigoru megtartását közegeimmel állandóan ellenőriztetni fogom, s a mulasztók ellen az 1876. XIV. t. cz. 7. § a alapján a kihágási eljárást meg fogom indítani, melynek során 600 kor-ig terjedhető és 60 napi elzárásra átváltoztatható pénzbüntetés róható ki.

Arad 1911 évi június hó 28-án.

Green,

h. főkapitány.

Eladó ház

:: a Rákóczi-utcában, ::

mely áll 3 lakásból, egy 4 szoba, fürdő-szoba, egy 2 szoba és egy három szoba és hozzá tartozókból, jövedelmez évente 2000 koronát, tisztán pedig 1600 koronát. ...

A háznak vételára 28000 K.

Czím a kiadóhivatalban.

ARADI NYOMDA
RÉSZVÉNY TÁRSASÁG

KÖNYVKÖTÉSZETE
Aradi és csanádi vasutak palotája.

ÁJÁNLUK A LEGMODERNEBB GÉPEKKEL FELSZERELT
KÖNYVKÖTÉSZETEINKET,
MOL A LEGEGYSZERŐBB BEKÖTÉSTŐL
FOGVA A LEGPÉNYESEBB KIÁLLÍTÁSÚ
DISZKÖTÉSEKET TUDJUK KÉSZÍTENI.

DISZDOBOZOK
FÉNYKÉPTARTÓK
AMATŐR KÖTÉS.

DISZMŰMUNKÁK
MONTIROZÁSOK
IRÓMAPPÁK.

Apró hirdetések.

Minden szó 4 fillér, vastagabb betűvel 8 fillér. A legkisebb hirdetés 60 fillér

Az apróhirdetések díja a szavak száma szerint számítódik. Minden szó 4 fillér, feltűnőbb szedéssel 8 fillér. A vastagabb betűkkel kívánt szavak a kéziratban aláhúzással jelzendők.

Eladó

70 hektóliter 5 éves ó-bor Aradán Sofronnál Világoson. 2786

Urasszony

idősebb csakis előkelő uriember pártfogót keres. Teljes című leveleket „Nyáruto” jellegre főpostára posterestante kérek. 3089

Zongora

olcsó áron, sürgősen eladó. Cim WenczelEtelka, Szapáryliget. 3046

Egy jó erkölcsű fiú

nagyobb fizetéssel tanulnak felvétetik. Rosenblüh H. és társa divatüzlet. 3058

Gyakornok,

ki a könyvelés és levelezésben már némi jártassággal bír, felvétetik Ingusz I. és Fia könyvkereskedésében 3068

Eladó

egy jó forgalmu vendéglő, az állomás közelében, elköltözés miatt. Bővebbet a kiadóhivatalban. 3052

Szünidei

gyors-, gépirási és könyvelési tanfolyamot nyitok i. hó 15-én. Tandíj a jelentkezők számára a képest a legmérsékeltebb. Gépirás az összes rendszereken, a nap bármely szakában, míg a gyorsírás és könyvelés tanórát a jelentkezők állapítják meg. Jelentkezni csak személyesen lehet. Ziffer Sándor Arad, Forray-utcában. Díjtalan állás-közvetítés. 8088

Egy garcon lakás

két szobából álló, aug. 1-re kiadó Nádor-u. 14. szám alatt. 3010

Elegáns**bérautók**

turára, napra, órára Szabadságtér 17. sz. Telefon 816. 2723

1 doboz 100 drb.

levélpapír 1 korona. Amerikai töltő tollszár 1 kor. Gyümölcs szalveta 100 drb. 1 kor. Salicillal telített valódi pergament papír kapható Pichler Sándor könyv- és papirkereskedésében Arad, Szabadságtér 1. sz. 2551

Karácsonyról

viissamaradt legdivatosabb doboz levélpapírok teljesen ép dobozokban 25% engedménnyel lesznek kiárusítva Ingusz I. és Fia könyv és papirkereskedésében Andrásytér 16. Maurer-féle kilométer autómobil- és kerékpár térkép ára 60 fillér. 555

Kertész,

ki 9 éve működik, uradalemban hasonló állást keres. Szakma dísz és konyhakertészet. Szives megkereséseket továbbít a kiadóhivatal „Kertész” cím alatt. 3069

Egy jövedelmező

vállalathoz társ kerestetik. Bővebbet Vizer Lajos ügyvéd ur irodájában Petőfi-utca 8. sz. 3077

Helybeli fűszerüzletben

egy intelligens segéd jó fizetéssel, egy pénztárosnő óvadékkal, egy női bolti szolgáló, akinek felesége mint bejárónő jöhet, felvétetik. Cím a kiadóhivatalban. 3075

Fehérkereszt szálloda

étterme részére tanuló fink felvétetnek jelentkezés 10-től 12-ig az irodában. 3081

Fehérkereszt szálloda

kávéház átalakítása folytán egy falburkolat és többféle kávéházi berendezés eladó. 3082

Enyveshát vállalathoz

8 napon belül társ kerestetik egy 88 ezer lakosu városban. Erdélyi, Deák Ferenc-utca 36. 3083

Földszintes ház

keresek megvételre kerttel vagy kertes udvarral a főútvonalak közelében. Ajánlatok az utolsó ár megjelölésével „Földszintes ház” címen a kiadóhivatalba küldendők.

Jó házból való fiúk 3090

tanulóknak azonnal felvétetnek. Kovács Gusztáv fűszer- és csemegekereskedésében, Erzsébet u. 13. sz.

42 éves özvegy nő

épolónőnek, esetleg gazdaasszony-nak is elmenni, vidékre is öreg urhoz. 3048

Csillárok,

Villamos felszerelések
legolcsóbban

Diamant-nál

Atzól Péter-utca 2. (az udvarban)

Kiadó**üzlet helyiség**

a főtér legforgalmasabb helyén.

Bővebben:

Varga D. Daninál,

ernyő- és fűző-készítő

Andrásytér 20. sz.

3085

13607/1911. kh. sz.

Hirdetmény.

Schmidl Sándor aradi lakos, Kapa-utca 42. sz. a telkén épület, deszka, zsindely és tűzifa-telep felállítására telepengedély iránt folyamodván, az 1884. XVII. t. cz. 27. §-a értelmében a telep helyszín tárgyalására határidőül folyó évi július hó 18. d. e. II órájára kitűzetik, a melyre az érdekeltek ez uton is meghivatnak.

Arad, 1911. évi július hó 7-én.

Green,

3087

h. főkapitány.

24—1911. kpv.

Hirdetmény.

Az aradvárosi választókerületben az országgyűlési képviselő-választóknak a folyó évben kiigazított és az 1912. évben érvénnyel bíró ideiglenes névjegyzéke ellen beadott felszólamlásokra hozott határozatok az 1899. évi XV. t.-c. 148. §-a szerint folyó évi július hó 20-tól 30-ig bezárólag, a város-ház emeleti tanácstermében a hivatalos órák alatt kitétetnek.

Szabadságában a l azt bárkinek megtekinteni s a hozott határozatok ellen a közszemlére kitétel

Magyar királyi állami méneparancsnokság Mezőhegyesen.

586. ikt. sgdt. szám.

Lóárverési hirdetmény.

A mezőhegyesi m. kir. állami ménesben az alább felsorolt loányag folyó évi augusztus hó 9-én árverés útján a helyszínen eladásra kerül és pedig:

I. a mezőhegyesi ménesből:

csupán tenyésztőknek

5 idősebb anyakancza

1 „ „ igás kancza.

20 három éves kancza.

Ugyanez alkalommal minden megszorítás nélkül árverésre kerül.

4 idősebb anyakancza,

33 három éves kancza,

6 két éves kancza,

3 egy éves kancza,

4 választott kancza,

60 különféle kora és fajtájú heréit,

15 használati igás és nyerges ló.

II. a kishéri ménesből:

7 négy éves kanca,

6 három éves kanca,

2 idősebb anyakancza,

2 használati nyerges.

Az árverés kezdete reggel 9 órakor.

Az árverési feltételek a helyszínen fognak a közönségnek tudomására hozatni.

Külön felhivatik a tenyésztők figyelmé a földmivelésügyi miniszterium 32991. II/1—1911. sz. körrendeletére, mely szerint az I. alatt felsorolt kanczák kizárólag csak oly tenyésztőknek fognak eladatni, kik kötelezik magukat ezeket kizárólag tenyésztésre használni, és tenyésztői voltukat a vármegyei gazdasági egyesület által kiállított „Tenyész igazolvány” felmutatásával igazolják.

3076

Mezőhegyes, 1911. július hó 10 én.

M. kir. állami méneparancsnokság.